

Program nauczania języka angielskiego dla klas VII–VIII

**Program nauczania języka angielskiego w ośmioletniej szkole podstawowej
spójny z wariantem podstawy programowej II.2
(drugi język obcy nowożytny)**

**Anna Abramczyk
Joanna Stefańska**

Typ szkoły: Szkoła podstawowa, klasy VII–VIII
Etap nauki: II etap edukacyjny, poziom A1
Podstawa programowa: poziom II.2

WARSZAWA 2017

Autorka:

Anna Abramczyk – nauczyciel dyplomowany z 18-letnim stażem nauczania języka niemieckiego w szkole ponadgimnazjalnej. Egzaminator gimnazjalny i maturalny, współpracuje z OKE we Wrocławiu. Doradca metodyczny Wrocławskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Autorka publikacji metodycznych dla nauczycieli języka niemieckiego.

Joanna Stefańska – nauczyciel dyplomowany z 26-letnim stażem nauczania języka angielskiego w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum. Egzaminator gimnazjalny i maturalny oraz doradca metodyczny Wrocławskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Autorka publikacji metodycznych dla nauczycieli języka angielskiego. Ambasador programu *eTwinning*.

Spis treści

Wstęp	5
I. Szczegółowe cele kształcenia	7
1.1. Wymagania ogólne – cele ogólne określone w podstawie programowej	7
1.2. Wymagania szczegółowe – cele szczegółowe wynikające z podstawy programowej	8
1.3. Cele – zadania szkoły podstawowej	11
II. Szczegółowe cele wychowania	13
III. Treści nauczania zgodne z wymaganiami szczegółowymi w podstawie programowej	14
3.1. Zakresy leksykalne	14
3.2. Zagadnienia gramatyczne	15
3.3. Funkcje językowe	17
IV. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania	19
4.1. Zasady i koncepcja nauczania	19
4.1.1. Zasady nauczania	19
4.1.2. Koncepcja nauczania	19
4.1.3. Pomoce dydaktyczne	21
4.2. Wiodąca metoda kształcenia językowego	22
4.3. Techniki pracy	23
4.3.1. Metoda projektów	23
4.3.2. Metoda <i>WebQuest</i>	25
4.3.3. Metoda odwróconej klasy	26
4.3.4. Rozwijanie autonomii ucznia a kształtowanie jego kompetencji kluczowych	27
4.4. Techniki pracy z uczniem nad poszczególnymi sprawnościami językowymi	29
4.4.1. Nauczanie słownictwa	29
4.4.2. Nauczanie gramatyki	30
4.4.3. Techniki pracy nad działaniami / sprawnościami językowymi	32
4.5. Formy socjalne pracy na lekcji	34
4.5.1. Nauczanie kooperatywne	34
4.6. Przygotowanie uczniów do sprawdzianu ósmoklasisty	35
4.7. Warunki efektywnej współpracy na lekcji	35

V. Sposoby indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz warunków, w których program będzie realizowany	36
5.1. Praca z uczniem zdolnym	37
5.2. Praca z uczniem dysfunkcyjnym, w tym – z syndromem nieadekwatnych osiągnięć szkolnych	38
VI. Opis zakładanych osiągnięć ucznia	42
6.1. Poziom kompetencji językowej według ESOKJ A1 / A1+, która jest możliwa do osiągnięcia przez ucznia w wyniku realizacji niniejszego programu	42
VII. Propozycje kryteriów oceny i sposobów sprawdzania osiągnięć ucznia	44
7.1. Podstawa oceniania	44
7.2. Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych	45
7.3. Wymagania niezbędne do uzyskania poszczególnych ocen	46
VIII. Ewaluacja programu	48
Literatura źródłowa	50

Wstęp

Niniejszy *Program nauczania języka angielskiego dla klas VII–VIII*, zwany dalej programem, został napisany z zamysłem umożliwienia każdemu nauczycielowi postawienia przysłowiowej „kropki nad i” w zakresie stosowanych metod i technik pracy. Opisane sposoby realizacji są propozycją preferowanych przez nas technik pracy, ale przecież ilu nauczycieli, tyle pomysłów na realizację treści wynikających z podstawy programowej. Ile szkół, klas, grup, ilu uczniów, tyle różnorodnych potrzeb edukacyjnych, preferencji sensorycznych, możliwości technicznych.

Nauczycieli przystępujących do realizacji programu zachęcamy do zapoznania się z najnowszymi badaniami w zakresie neurodydaktyki¹, by przypomnieć sobie i zweryfikować metody pracy, tak by sprzyjały uczeniu się i odpowiadały możliwościom ludzkiego mózgu. Pamiętajmy, że uczymy specyficznego przedmiotu – umiejętności językowe będą dla ucznia w przyszłości narzędziem i nie jest on celem samym w sobie. Młodzi ludzie, których uczymy, nie zawsze są świadomi tego celu, a w dodatku trudny okres dorastania każe im udowadniać swojemu otoczeniu, w tym nam nauczycielom, swoją odrębność i indywidualność, co się niekiedy przejawia np. strojem bądź mało pożądanymi zachowaniami. Nauczyciel widzi fizycznie dorosłą osobę, która zachowuje się jak dziecko, i ten dysonans poznawczy prowokuje go do działań „dyscyplinujących”. Tymczasem siódmo- czy ósmoklasista to jeszcze dziecko – chce płatać figle, rozrabia i czasami brakuje mu ogłady i doświadczenia, by stwierdzić, że coś nie jest już psotą, lecz niedojrzałym zachowaniem. Warto wykorzystać naturalną chęć do zabawy i gier do pracy nad językiem, zamiast wytaczać ciężkie działa. Nie jest łatwo zaskarbić sobie u tej grupy wiekowej szacunek i sympatię, ale zachęcamy do podjęcia takiego wyzwania, gdyż lubiany nauczyciel z reguły równa się lubianemu przedmiotowi. Praca nad motywacją ucznia powinna uwzględniać jego potrzebę indywidualności, autonomii i wyjątkowości oraz opierać się na ciekawości poznawczej. Motywacja wewnętrzna jest nieocenionym motorem działań i zewnętrzna nie jest w stanie jej w tym zakresie dotrzymać kroku. Stąd postulat postawienia na autonomię ucznia i metody sprzyjające rozwijaniu kompetencji kluczowych np. nauczania kooperatywnego, które będą przydatne naszym wychowankom przez całe życie.

---

¹ Zob. M. Spitzer, *Jak uczy się mózg*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2017

Program opracowano z uwzględnieniem następujących aktów prawnych:

- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej,
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół,
- USTAWA z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe,
- USTAWA z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe,
- USTAWA z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (z późniejszymi zmianami).

I. Szczegółowe cele kształcenia

Podstawa programowa² zakłada aktywność ucznia na przedmiocie język obcy nowożytny w zakresie pięciu działań językowych: wiedzy, recepcji, produkcji, interakcji oraz mediacji – każdorazowo na płaszczyźnie języka mówionego i pisanego. Poniższa tabela przedstawia zapisy podstawy programowej w zakresie celów kształcenia stawianych na drugim etapie edukacyjnym.

1.1. Wymagania ogólne – cele ogólne określone w podstawie programowej³

WIEDZA Znajomość środków językowych	RECEPCJA Rozumienie wypowiedzi	PRODUKCJA Tworzenie wypowiedzi	INTERAKCJA Reagowanie na wypowiedzi	MEDIACJA Przetwarzanie wypowiedzi
Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.	Uczeń rozumie bardzo proste wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie , w standardowej odmianie języka, a także bardzo proste wypowiedzi pisemne , w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.	Uczeń samodzielnie formuluje bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.	Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały , adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie w formie bardzo prostego tekstu , w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.	Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Dokument podstawy programowej nawiązuje do Europejskiej Skali Opisu Kształcenia Językowego i w odniesieniu do tej skali określa poziom wymagań językowych dla drugiego języka obcego, nauczanego począwszy od klasy siódmej szkoły podstawowej jako **A1**. Wymagania szczegółowe zawsze należy czytać w odniesieniu do wymagań ogólnych i pamiętać, że na tym poziomie z reguły oczekujemy bardzo prostych i bardzo podstawowych, krótkich, standardowych, typowych środków i umiejętności językowych.

² Zob. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej

³ *Ibidem*

1.2. Wymagania szczegółowe – cele szczegółowe wynikające z podstawy programowej

W zakresie środków językowych (**wiedza**) podstawa programowa określa następujące wymagania szczegółowe (adekwatnie dla wariantu II.2):

W zakresie środków językowych:

Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1. Człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania),
2. Miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe),
3. Edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, życie szkoły),
4. Praca (np. popularne zawody, miejsce pracy),
5. Życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, urodziny, święta),
6. Żywnienie (np. artykuły spożywcze, posiłki, lokale gastronomiczne),
7. Zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, korzystanie z usług),
8. Podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, hotel, wycieczki),
9. Kultura (np. uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje),
10. Sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, uprawianie sportu),
11. Zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie),
12. Świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz).

W zakresie recepcji:

a. ustnej

Uczeń rozumie bardzo proste wypowiedzi ustne (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka:

1. reaguje na polecenia,
2. określa główną myśl wypowiedzi,
3. określa intencje nadawcy / autora wypowiedzi,
4. określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, uczestników),
5. znajduje w wypowiedzi określone informacje,
6. rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.

b. pisemnej

Uczeń rozumie bardzo proste wypowiedzi pisemne (np. listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, napisy, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, historyjki obrazkowe z tekstem, teksty narracyjne, wpisy na forach i blogach):

1. określa główną myśl tekstu,
2. określa intencje nadawcy / autora tekstu,
3. określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę),
4. znajduje w tekście określone informacje,
5. rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu.

W zakresie produkcji:

a. ustnej

Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne:

1. opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i zjawiska,
2. opowiada o czynnościach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości,
3. przedstawia intencje i plany na przyszłość,
4. przedstawia upodobania,
5. wyraża swoje opinie,
6. wyraża uczucia i emocje,
7. stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.

b. pisemnej

Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, pocztówkę, e-mail, historyjkę, wpis na blogu):

1. opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i zjawiska,
2. opowiada o czynnościach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości,
3. przedstawia intencje i plany na przyszłość,
4. przedstawia upodobania,
5. wyraża swoje opinie,
6. wyraża uczucia i emocje,
7. stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.

W zakresie interakcji (reagowania):

a. ustnego

Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach:

1. przedstawia siebie i inne osoby,
2. nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; podtrzymuje rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. prosi o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewnia się, że rozmówca zrozumiał jego wypowiedź),
3. uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia,
4. wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami,
5. wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia; pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób,
6. składa życzenia, odpowiada na życzenia,
7. zaprasza i odpowiada na zaproszenie,
8. proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje,
9. pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia,

10. nakazuje, zakazuje,
11. wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby,
12. wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek),
13. stosuje zwroty i formy grzecznościowe.

b. pisemnego

Uczeń reaguje w formie bardzo prostego tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, e-mail, wpis na czacie / forum) w typowych sytuacjach:

1. przedstawia siebie i inne osoby,
2. nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę (np. podczas rozmowy na czacie),
3. uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz / ankietę),
4. wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami,
5. wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób,
6. składa życzenia, odpowiada na życzenia,
7. zaprasza i odpowiada na zaproszenie,
8. proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje,
9. pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia,
10. nakazuje, zakazuje,
11. wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby,
12. wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek),
13. stosuje zwroty i formy grzecznościowe.

W zakresie mediacji (przetwarzania):

Uczeń przetwarza bardzo prosty tekst ustnie lub pisemnie:

1. przekazuje w języku obcym nowożytnym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach),
2. przekazuje w języku obcym nowożytnym lub polskim informacje sformułowane w tym języku obcym,
3. przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim.

Poza celami bezpośrednio związanymi z umiejętnościami językowymi podstawa programowa określa:

a. cele związane z kompetencją interkulturową

Uczeń posiada:

1. podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym, oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego,
2. świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.

b. cele szczegółowe w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych, takie jak:

- Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym nowożytnym).
- Uczeń współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych).
- Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym (np. z encyklopedii, mediów), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.

c. cele szczegółowe w zakresie kształcenia strategii komunikacyjnych, takie jak:

- Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikowanie słów kluczy lub internacjonalizmów) i strategie kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, wykorzystywanie środków niewerbalnych).
- Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).

1.3. Cele – zadania szkoły podstawowej

Cele kształcenia ogólnego, których realizacja jest przewidziana dla wszystkich nauczycieli uczących dany zespół klasowy, zostały sformułowane w podstawie programowej jako zadania szkoły. Poniżej przytoczono zapis podstawy programowej⁴ obowiązujący nauczycieli realizujących podstawę programową w szkole podstawowej. Analiza zapisów pozwala stwierdzić, iż sporo zadań szkoły można zrealizować w sposób bezpośredni lub pośredni na lekcjach języka angielskiego.

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej ma na celu:

- wprowadzanie uczniów w świat wartości, w tym ofiarności, współpracy, solidarności, altruizmu, patriotyzmu i szacunku dla tradycji, wskazywanie wzorców postępowania i budowanie relacji społecznych, sprzyjających bezpiecznemu rozwojowi ucznia (rodzina, przyjaciele),
- wzmacnianie poczucia tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej i etnicznej,
- formowanie u uczniów poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych osób,
- rozwijanie kompetencji takich jak: kreatywność, innowacyjność i przedsiębiorczość,
- rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania,
- ukazywanie wartości wiedzy jako podstawy do rozwoju umiejętności,
- rozbudzanie ciekawości poznawczej uczniów oraz motywacji do nauki,

---

⁴ *Ibidem*

- wyposażenie uczniów w taki zasób wiadomości oraz kształtowanie takich umiejętności, które pozwalają w sposób bardziej dojrzały i uporządkowany zrozumieć świat,
- wspieranie ucznia w rozpoznawaniu własnych predyspozycji i określaniu drogi dalszej edukacji,
- wszechstronny rozwój osobowy ucznia przez pogłębianie wiedzy oraz zaspokajanie i rozbudzanie jego naturalnej ciekawości poznawczej,
- kształtowanie postawy otwartej wobec świata i innych ludzi, aktywności w życiu społecznym oraz odpowiedzialności za zbiorowość,
- zachęcanie do zorganizowanego i świadomego samokształcenia opartego na umiejętności przygotowania własnego warsztatu pracy,
- ukierunkowanie ucznia ku wartościom.

Najważniejsze umiejętności rozwijane w ramach kształcenia ogólnego w szkole podstawowej to:

1. sprawne komunikowanie się w języku polskim oraz w językach obcych nowożytnych,
2. sprawne wykorzystywanie narzędzi matematyki w życiu codziennym, a także kształcenie myślenia matematycznego,
3. poszukiwanie, porządkowanie, krytyczna analiza oraz wykorzystanie informacji z różnych źródeł,
4. kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowanie,
5. rozwiązywanie problemów, również z wykorzystaniem technik mediacyjnych,
6. praca w zespole i społeczna aktywność,
7. aktywny udział w życiu kulturalnym szkoły, środowiska lokalnego oraz kraju.

W procesie kształcenia ogólnego szkoła podstawowa na każdym przedmiocie kształtuje kompetencje językowe uczniów oraz dba o wyposażenie uczniów w wiadomości i umiejętności umożliwiające komunikowanie się w języku polskim w sposób poprawny i zrozumiały.

Ważnym zadaniem szkoły jest kształcenie w zakresie porozumiewania się w językach obcych nowożytnych. W klasach I–VI szkoły podstawowej uczniowie uczą się jednego języka obcego nowożytnego, natomiast w klasach VII i VIII – dwóch języków obcych nowożytnych. Od klasy VII uczniowie mogą także realizować nauczanie dwujęzyczne, jeżeli szkoła zorganizuje taką formę kształcenia.

Zapisy podstawy programowej odnoszą się do dokumentu Rady Europy z 2006 roku⁵ traktującego o kompetencjach kluczowych, które powinien posiadać każdy Europejczyk.

---

⁵ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 394/10 z 30.12.2006

II. Szczegółowe cele wychowania

Określenie celów wychowania jednakowych dla każdej placówki nie jest możliwe, gdyż te cele powinny być osadzone w tradycji szkoły i lokalnej społeczności, na rzecz której program nauczania jest realizowany, a ponadto – spójne z programem wychowawczo-profilaktycznym szkoły.

Niniejszy program zakłada realizację celów wychowania uniwersalnych, wspólnych dla potrzeb wszystkich polskich uczniów, inne cele powinny zostać uzupełnione w placówkach decydujących się na jego wdrażanie. Nauczyciel języka obcego powinien, oprócz działalności dydaktycznej, prowadzić działalność wychowawczą i kształtować u uczniów oczekiwane postawy i kompetencje, które z jednej strony będą sprzyjać indywidualnemu rozwojowi uczniów, z drugiej strony będą sprzyjać ich udziałowi w życiu społecznym.

To będą takie cechy jak uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze i podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej. Na lekcjach języka obcego należy te postawy kształtować przez przykład własny nauczyciela oraz stosowanie metod nauczania sprzyjających kształtowaniu kompetencji kluczowych, np. metody projektu, metody *WebQuest* czy metody odwróconej klasy, oraz w wyniku realizacji określonych treści kształcenia dotyczących życia społecznego, tolerancji i kultury.

Lekcja języka angielskiego jest szczególnym miejscem kształtowania postawy obywatelskiej w kontekście poszanowania tradycji i kultury własnego narodu bez naruszania dóbr i tradycji innych narodów, przy równoczesnym kształtowaniu postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji, co ma zapobiegać wszelkiego rodzaju dyskryminacji bądź nietolerancji, i być przyczynkiem do pokoju na świecie oraz harmonijnego współistnienia ludzi różniących się kulturą, pochodzeniem, kolorem skóry, statusem społecznym lub wykształceniem.

Program zakłada przygotowanie ucznia do funkcjonowania w społeczeństwie obywatelskim, ucznia świadomego swoich kompetencji, potrafiącego stawiać i realizować cele indywidualne bez uszczerbku dla innych.

III. Treści nauczania zgodne z wymaganiami szczegółowymi w podstawie programowej

W obowiązującej podstawie programowej przyjęto taki sposób formułowania szczegółowych celów kształcenia, że szczegółowe cele kształcenia są tożsame z treściami kształcenia (patrz: szczegółowe cele kształcenia).

Dla ułatwienia podzielenia treści przeznaczonych do zrealizowania w trakcie dwuletniego cyklu kształcenia przedstawiono rozwiązania dotyczące materiału nauczania w aspekcie tematyki, gramatyki i funkcji językowych.

W propozycji realizacji treści w dwuletnim cyklu kształcenia wybrano serię *Live Beat*⁶ Należy pamiętać, że program nauczania może być realizowany z każdym innym podręcznikiem dopuszczonym do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i wpisanym do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania języka angielskiego. Kolejność realizacji poszczególnych zagadnień leksykalnych i gramatycznych należy dostosować do swoich potrzeb i materiałów dydaktycznych.

3.1. Zakresy leksykalne

1. Człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania),
2. Miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe),
3. Edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, życie szkoły),
4. Praca (np. popularne zawody, miejsce pracy),
5. Życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, urodziny, święta),
6. Żywnienie (np. artykuły spożywcze, posiłki, lokale gastronomiczne),
7. Zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, korzystanie z usług),
8. Podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, hotel, wycieczki),
9. Kultura (np. uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje),
10. Sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, uprawianie sportu),
11. Zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie),
12. Świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz).

---

⁶ Zob. I. Freebairn, J. Bygrave, J. Copage, O. Johnston, S. Curtis, B. Michałowski, *Live Beat 1*, Pearson Central Europe, Warszawa, 2015

3.2. Zagadnienia gramatyczne

Podstawa programowa nie wskazuje zagadnień gramatycznych w ujęciu listy. Niniejszy program zakłada przyjęcie do realizacji zestawienia zgodnego w dużej mierze z zagadnieniami wskazanymi w informatorze, wydawanym do egzaminu ósmoklasisty⁷. Zestawienie CKE wynika wprost z celów szczegółowych określonych w podstawie programowej. W programie przyjęto ze względu na ograniczenia czasowe – dwie lekcje języka angielskiego w tygodniu – okrojoną listę:

CZASOWNIK

1. Bezokolicznik i formy osobowe, np. *to learn, learns*
2. Czasowniki posiłkowe, np. *be, do*
3. Czasowniki modalne:
  - can, np. *Can you help me? I can speak English. I can't ski. I can't hear you. It can't be true.*
  - could, np. *Could you pass me the sugar, please? I couldn't help him with his homework.*
  - must, np. *I must finish it today. You mustn't smoke here. It must be Tom.*
  - should, np. *You shouldn't miss your train. Where should I get off?*
4. Tryb rozkazujący, np. *Come here! Don't touch that!*
5. Czasowniki regularne i nieregularne, np. *talk – talked - talked, do – did – done*
6. Imiesłów czynny, np. *speaking*
7. Czasowniki wyrażające stany i czynności, np. *like, dance, see*
8. Czasowniki złożone (*phrasal verbs*), np. *get up, look for*
9. Czasy gramatyczne:
  - Present Simple, np. *She often reads in bed. The train leaves at seven.*
  - Present Continuous, np. *She is watching her favourite sitcom at the moment. We are going to the cinema tomorrow.*
  - Present Perfect, np. *I've just seen my teacher. He hasn't visited me since May.*
  - Past Simple, np. *Columbus discovered America in 1492. I saw him two days ago.*
  - Past Continuous, np. *We were watching TV at ten o'clock last night.*
  - Future Simple, np. *I will call you tomorrow. I think it will rain.*
10. Konstrukcja „be going to”, np. *I'm going to give a party on Saturday.*
11. Konstrukcja „have to”, np. *He has to stay in bed. I don't have to go.*
12. Konstrukcja „would like to”, np. *I would like to meet him.*

RZECZOWNIK

1. Rzeczowniki policzalne i niepoliczalne, np. *a pen, sugar, money*
2. Liczba mnoga regularna i nieregularna, np. *a dog – dogs, a woman – women*
3. Forma dzierżawcza, np. *Tom's brother; the colour of her eyes*
4. Rzeczowniki złożone, np. *a washing machine, toothpaste*

---

⁷ CKE wydaje Informator do każdego egzaminu zewnętrznego

PRZEDIMEK

1. Przedimek nieokreślony, np. *a car, an apple*
2. Przedimek określony, np. *the sun, the USA*
3. Przedimek zerowy, np. *dinner*

PRZYMIOTNIK

1. Stopniowanie regularne i nieregularne używane do porównań w stopniu równym, wyższym i najwyższym, np. *big – bigger – the biggest, inteligent – more inteligent – the most inteligent, good – better – the best*
3. Przymiotniki dzierżawcze, np. *my, his, our*

PRZYSŁÓWEK

1. Regularne i nieregularne stopniowanie przysłówków, np. *elegantly – more elegantly – the most elegantly, well – better – the best*
2. Przysłówki częstotliwości, np. *usually, sometimes*

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe, np. *I, you, we, me, him, us*
2. Zaimki wskazujące, np. *this, those*
3. Zaimki pytające, np. *who, what, which*
4. Zaimki nieokreślone, np. *some, any*

LICZEBNIK

1. Liczebniki główne, np. *one, a thousand*
2. Liczebniki porządkowe, np. *first, twenty-fourth*

PRZYIMEK

1. Przyimki określające miejsce, kierunek, odległość, np. *in London, to school*
2. Przyimki określające czas, np. *on Monday, in March, at night*
3. Przyimki przyczyny, np. *to win a prize*
4. Przyimki sposobu, np. *by bus, with a pen*
5. Przyimki po niektórych czasownikach i przymiotnikach, np. *think of, interested in*

SPÓJNIK

Spójniki, np. *and, or, but, because, so*

SKŁADNIA

1. Zdania twierdzące, przeczące i pytające w czasach: Present Simple, Present Continuous, Present Perfect, Past Simple, Past Continuous, Future Simple.
2. Zdania rozkazujące, np. *Stand up! Don't play with your mobile.*
3. Zdania z podmiotem *it*, np. *It rained heavily last night.*
4. Zdania z podmiotem *there*, np. *There is a poster on the wall. There were clouds in the sky.*
5. Zdania z dwoma dopełnieniami, np. *Yesterday I bought my grandma a nice present.*

6. Pytania pośrednie, np. *Can you tell me where the bank is?*

7. Zdania podrzędnie złożone:

- przydawkowe, np. *The man who lives next door is a famous actor.*
- okolicznikowe:
  - celu, np. *I came here to give you this letter.*
  - czasu, np. *She rang when we were at school.*
  - miejsca, np. *He was sitting where I had left him.*
  - porównawcze, np. *She is as tall as her father.*
  - przyczyny, np. *She is happy because she passed her exams.*
  - skutku, np. *I was hungry so I made some sandwiches.*
  - warunku (typu 0, I), np. *When it is hot, we drink more. If the weather is nice, we will have a barbecue.*

12. Konstrukcje bezokolicznikowe i gerundialne, np. *I'm very happy to see you. I'm good at swimming.*

13. Zdania wykrzyknikowe, np. *What a beautiful girl!*

3.3. Funkcje językowe

Poniższe zestawienie zawiera spis funkcji charakterystycznych dla drugiego etapu edukacyjnego:

- przedstawianie siebie i innych osób,
- nawiązywanie kontaktów towarzyskich,
- uzyskiwanie i przekazywanie informacji oraz wyjaśnień,
- wyrażanie prośby o pozwolenie, udzielanie i odmawianie pozwolenia,
- wyrażanie opinii i życzeń, pytanie o opinie i życzenia innych,
- zgadzanie i nie zgadzanie się z opiniami innych,
- wyrażanie upodobań, intencji i pragnień,
- pytanie o upodobania, intencje i pragnienia innych osób,
- składanie życzeń, odpowiadanie na życzenia,
- składanie propozycji, przyjmowanie, odrzucanie propozycji,
- zapraszanie, odpowiadanie na zaroszenie,
- pytanie o pozwolenie, udzielanie lub odmowa pozwolenia,
- nakazywanie, zakazywanie,
- wyrażanie prośby i podziękowania oraz zgody lub odmowy wykonania prośby,
- wyrażanie uczuć i emocji,
- stosowanie zwrotów grzecznościowych.

Należy pamiętać, że w nawet stosunkowo krótkiej interakcji występuje wiele działań językowych i z pewnością poza wymienionymi powyżej funkcjami, nauczyciel zrealizuje inne, dodatkowe, to wynika ze złożonej struktury języka, np.

Fragmenty z rozmowy telefonicznej:	Działania językowe:
<i>Ewa:</i> Hyziak. Tak, słucham.	zgłoszenie – odebranie telefonu
<i>Leon:</i> Cześć Ewa. To Ty? Tu mówi Leon.	pozdrowienie, pytanie o informację, przedstawienie się
<i>Ewa:</i> Kto? Jaki Leon?	(do)pytanie
<i>Leon:</i> Oo..., przepraszam, tu Leon, Leon Król.	przeproszenie, przedstawienie się
<i>Ewa:</i> A, jasne, Leon. Człowieku, jak dawno nic o tobie nie słyszałam... Co u Ciebie?	pokazanie zrozumienia, komentarz, pytanie o samopoczucie
<i>Leon:</i> Dziękuję. Super, a u Ciebie?	udzielenie informacji, pytanie o informacje
<i>Ewa:</i> Też dobrze. W tym momencie jestem trochę zajęta, ale poza tym...	udzielenie informacji, komentarz
<i>Leon:</i> To do rzeczy. Organizuję spotkanie klasowe i szukam...	przekazywanie informacji

IV. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania

4.1. Zasady i koncepcja nauczania

4.1.1. Zasady nauczania

W realizacji programu zakłada się stosowanie norm postępowania dydaktycznego⁸ tzw. zasad nauczania, przede wszystkim: **systematyczności** – rozumianej jako rodzaj rytmiczności, powtarzalności i skrupulatności; **poglądowości** – opieranie nauki języka na podstawie konkretnych sytuacji komunikacyjnych lub ich obrazowych przedstawień; **samodzielności** – pojmowanej jako autonomia ucznia w dokonywaniu wyborów, planowaniu i rozwiązywaniu kwestii problemowych; **związku praktyki z teorią**, który staje się w dzisiejszych czasach niezbędnym elementem motywacji; **efektywności**; **przystępności**; **indywidualizacji** oraz **trwałości wiedzy**, która w przypadku języka obcego, nauczanego spiralnie i podlegającego zasadzie kumulatywności jest elementem koniecznym do osiągnięcia sukcesu.

4.1.2. Koncepcja nauczania

Ocenianie kształtujące

Za nadrzędną strategię nauczania przyjęte zostało w niniejszym programie ocenianie kształtujące. W pięciu strategiach OK⁹ znajdujemy sposoby na zapewnienie uczniowi wszystkiego, co jest potrzebne, by był zaangażowany, zmotywowany i chętny do współpracy.

1. Nauczyciel realizujący ten program **zawsze podaje swoim uczniom cele lekcji** i stara się, by uczniowie się z nimi utożsamiali. Sytuacją idealną będzie taka, w której cel wyznaczony przez nauczyciela stanie się celem własnym ucznia.

Na przykład w serii *Live Beat* każda jednostka lekcyjna ma określony cel – wystarczy go przeformułować wraz z uczniami na język ucznia i mamy gotowy cel: *Na dzisiejszej lekcji nauczysz się opisywać wygląd zewnętrzny osób.*

4b She's got brown eyes.

Grammar Has got: he, she, it
Vocabulary Appearance

Vocabulary: Appearance
3a Listen and repeat.

Dialogue
1 Listen and read. Complete the dialogue with the correct Phrases. Write the answers in your notebook.

Tom: Hi, guys. ?
Katy: Pirates of the Caribbean with Penélope Cruz.
Tom: Penélope Cruz? Who's she?
Katy: She's a film star.

Hair style
• curly • long • medium-length • short
• straight • wavy

Hair colour
• black • blond • brown • dark
• dark brown • fair • grey • light brown
• red • white

Eye colour
• blue • brown • green

Other features

⁸ Zob. Cz. Kupisiewicz, *Dydaktyka ogólna*, Graf-Punkt, Warszawa, 2000

W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wydawnictwo Akademickie „ŻAK”, Warszawa, 2003

⁹ OK – ocenianie kształtujące

Każdy z nas przemierzając określoną trasę, chciałby wiedzieć, czy rzeczywiście dobrze idzie. Nasz uczeń też potrzebuje takich drogowskazów – w OK są nimi tzw. kryteria sukcesu, czyli zjawiska, wiadomości, umiejętności ucznia, które pokażą mu i nauczycielowi, że cel został osiągnięty. W OK nazywa się je NACOBESZU – *na co będą zwracać uwagę*, dokonując samooceny, oceny koleżeńskiej, czy też na co będzie zwracać uwagę nauczyciel oceniający pracę ucznia. Można powiedzieć, że kryteria sukcesu są rodzajem umowy między nauczycielem a uczniem, co będzie podlegało ocenie. Na przykład w serii *Live Beat* w spisie treści każdy rozdział zawiera informację, czego uczeń się w nim nauczy – wystarczy uszczegółwić te zapisy, by mieć gotowe NACOBESZU do sprawdzianu z danego rozdziału.

Contents

	Grammar	Vocabulary	Function
1a I'm OK. p4	Verb <i>to be</i> : singular Subject pronouns: <i>I, you, he, she, it</i> Possessive adjectives: <i>my, your, his, her, its</i>	Numbers 1-100	
1b What's your name? p8		The alphabet Days of the week	Give personal information Say hello and goodbye
1c We're from Poland. p10	Verb <i>to be</i> : plural Subject pronouns: <i>we, you, they</i>	Countries and nationalities Compass points	
1d They're British! ACROSS CULTURES p12 SKILLS FOCUS: READING		1e My name's Antonio. p14 SKILLS FOCUS: WRITING	Language Revision p15

2. Nauczyciel realizujący niniejszy program w **sposób ciągle monitoruje, czy i jak uczeń się uczy**. To pozwala mu na modyfikowanie metod, technik, tempa pracy, odkrywanie treści wymagających powtórzenia bądź uzupełnienia. W celu stałego monitorowania postępów ucznia nauczyciel stosuje techniki (np. świateł, patyczków, zadawania otwartych pytań), które pozwalają mu na bieżąco odkrywać mocne i słabe strony uczniów i podejmować interwencje w zakresie tych ostatnich.

3. Nauczyciel realizujący niniejszy program **udziela uczniom informacji zwrotnych** pomagających się uczyć. Pierwszy element IZ¹⁰ polega na wyszczególnieniu dobrych stron, aspektów pracy ucznia. Jest on bardzo istotny z powodów psychologicznych, to m.in. dzięki niemu łatwiej budować pozytywne relacje. Oczywiście nauczyciel powinien dostrzec w razie konieczności również mankamenty pracy ucznia i odnotować, co wymaga dodatkowej pracy lub poprawy. Wreszcie oczekiwana pomoc w uczeniu się – trzeci element IZ – bardzo konkretna wskazówka, jak wykonać poprawę, z jakich materiałów lub ćwiczeń skorzystać, gdzie poszukać informacji itd. Ostatnim elementem informacji zwrotnej jest zwykle wskazówka, jak uczeń powinien pracować dalej, by mógł cieszyć się postępami.

4. Nauczyciel realizujący niniejszy program **stawia na współpracę, docenia efekt synergii** i kładzie nacisk na pracę w parach lub grupach i wzajemne korzystanie ze swoich

¹⁰ IZ – informacja zwrotna

umiejętności oraz wykorzystywanie potencjału jednostek w jak najefektywniejszy sposób – zgodnie z ich predyspozycjami.

Pozwalając uczniom pracować w grupach, czy też umożliwiając ustalanie odpowiedzi na pytania w parach, oprócz zwielokrotnionych korzyści w postaci lepiej wykonanej pracy, mamy dodatkowo zaspokojone dwie bardzo istotne kwestie:

- a. poczucie bezpieczeństwa ucznia – odpowiedzialność za poprawność wykonanej pracy rozkłada się na członków grupy,
- b. preferencje uczenia się przez młodzież w grupie rówieśniczej (człowiek jest istotą społeczną). Marek Kaczmarzyk pisze o fenomenie wymiany informacji w procesie socjalizacji, m.in. w grupie rówieśniczej, co pozwala na skuteczne funkcjonowanie w społeczności oraz przyczynia się do ewentualnego łączenia pozytywnie zweryfikowanych memów¹¹ w kompetencje.

Aby zrealizować punkt czwarty, nauczyciel realizujący niniejszy program zna i stosuje wybrane techniki nauczania kooperatywnego.

5. Nauczyciel realizujący niniejszy program **stawia** swoim uczniom **wyzwania, wierzy w ich możliwości, pozwala popelniać błędy i ponosić ich konsekwencje.**

Z psychologii poznawczej i z teorii konstruktywizmu wynika, że efektywne uczenie się jest możliwe tylko wtedy, gdy sam zainteresowany odczuwa potrzebę opanowania określonej wiedzy i umiejętności. Wśród czynników wpływających na zaangażowanie czyli motywację ucznia, jest jego podmiotowość, dlatego OK stawia na autonomię ucznia w procesie dydaktycznym. Jednak jej wypracowanie w dużym stopniu zależy od nauczyciela, który powinien przyjąć określoną rolę: wzmacniać w uczniach poczucie własnej wartości, wierzyć w ich możliwości (efekt Rosenthala) i stawiać przed nimi wyzwania ciut powyżej progu możliwości, a ponadto stwarzać warunki poczucia bezpieczeństwa, w tym „bezpiecznego” popelniania błędów oraz udzielać rozwijających informacji zwrotnych.

4.1.3. Pomoce dydaktyczne

Realizacja celów programu powinna odbywać się w pracowni przystosowanej do nauczania języka obcego. Zaleca się stosowanie środków dydaktycznych oddziałujących na wzrok, słuch oraz dotyk, gdyż sprzyja to polisensoryczności w nauczaniu.

Zalecane są:

- środki wzrokowe, np. karty obrazkowe, tablice gramatyczne, obrazy (w tym filmy), przedmioty naturalne, schematy, symbole;
- środki słuchowe, np. odtwarzacze CD, MP3, płyty CD, nagrania MP3;
- środki wzrokowo-słuchowe, np. projektor multimedialny, telewizor, komputer, w miarę możliwości tablica interaktywna;
- ewentualnie (w miarę dostępności) środki automatyzujące proces nauczania, np. laboratorium językowe.

---

¹¹ mem – określenie Richarda Dawkinsa na jednostkę informacji kulturowej przekazywanej pozagenetycznie, zdolnej do replikacji i ewolucji, za: M. Kaczmarzyk, *Zielony Mem*, Mikołów, 2012, str. 52

W ułatwieniu uczniom opanowania wybranych treści, a nauczycielowi w różnicowaniu form pracy, czyli uatrakcyjnianiu zajęć z uczniami, służą różnorakie pomoce dydaktyczne.

Należą do nich, np.:

- podręcznik interaktywny,
- filmy (wideodydaktyka),
- zadania w podręczniku i ćwiczeniach wymagające korzystania z Internetu,
- strona internetowa wydawnictwa,
- nagrania formacie MP3 (audiodydaktyka).

Materiał podręcznikowy może być zaprezentowany w różny sposób, usystematyzowany w różne kategorie, podzielony na różne sekcje i moduły.

Koncepcja przykładowej serii *Live Beat* zakłada równoległe rozwijanie wszystkich czterech sprawności językowych w każdej jednostce lekcyjnej, jednakże szczególny nacisk w poszczególnych lekcjach kładzie się na różne aspekty językowe:

- gramatykę: *Grammr*,
- słownictwo: *Vocabulary*,
- interakcję: *Use your English*,
- wymowę: *Pronunciation*,
- projekty: *Project*,

Ponadto, autorzy serii zaplanowali specjalne lekcje ukierunkowane na rozwijanie określonej sprawności czy kompetencji, zawierające cenne wskazówki dla ucznia w języku ojczystym:

- kompetencja interkulturowa: *Across Cultures, Rael Life Focus*,
- rozwijanie sprawności receptywnych: *Skills focus: Reading, Listening*
- rozwijanie sprawności produktywnych: *Skills focus: Writing, Speaking*.

4.2. Wiodąca metoda kształcenia językowego

Do realizacji założonych celów kształcenia i wychowania w implementacji niniejszego programu zaleca się **podejście komunikacyjne** o silnie eklektycznym charakterze. Podejście komunikacyjne zakłada, że wszystkie sytuacje podczas lekcji są pretekstem do komunikowania się. Z tego powodu prezentacja nowego materiału językowego jest najczęściej sytuacyjna i wizualna, a ćwiczenia lekcyjne są tak zaprojektowane, by odzwierciedlały autentyczną komunikację językową. Ich celem nie jest wypowiedzianie poprawnych zdań, ale przekazywanie pewnych treści i załatwianie określonych spraw. Stąd też mnogość dialogów, symulacji, odgrywanie ról, gier, zabaw, zgadywanek i dyskusji prowadzonych w parach i małych grupach. Nadrzędnym celem podejścia komunikacyjnego jest rozwijanie umiejętności uzyskiwania i przekazywania informacji.

Błędy językowe są nieodłącznym elementem procesu uczenia się, ale należy poprawiać błędy uczniów i pomagać im te błędy eliminować, po to, aby osiągnęli cele i wspinali się na coraz wyższe poziomy zaawansowania językowego. Dopuszcza się, a nawet zaleca, uzupełnianie metody innymi, znanymi metodami i technikami pracy, adekwatnie do potrzeb, możliwości i preferencji uczniów. W podejściu komunikacyjnym istotnym czynnikiem sprzyjającym bądź ograniczającym możliwości realizacji celów kształcenia jest **liczebność grupy**, optymalna byłaby grupa 14–15 osobowa. Taka liczebność umożliwia zastosowanie wszystkich form

socjalnych, daje możliwość indywidualizacji pracy z uczniami oraz ich udziałowi w aktywnościach realizowanych podczas lekcji.

4.3. Techniki pracy

Techniki pracy zależą zawsze od odbiorcy programu. Zaleca się stosowanie technik nauczania preferowanych przez nauczaną grupę wiekową – **metodyka bliska uczniowi**. W czasie nauki w klasach siódmej i ósmej szkoły podstawowej następuje u młodzieży okres, w którym można zaobserwować zarówno u chłopców jak i dziewcząt zmianę zachowań. **Chłopców charakteryzuje** wzrost siły fizycznej, wzmożona potrzeba ruchu, wzrost ilości zachowań agresywnych, radość z przeżywania doznań na poziomie oddziaływania światła i dźwięku, skłonność, chęć do przeżywania przygód oraz robienia psikusów, co szczególnie łatwo zaobserwować w trakcie lekcji. **Dziewczęta natomiast przeżywają** wahania nastroju, uczucia związane z brakiem akceptacji dla samej siebie (początek okresu dojrzewania), tworzenia aury tajemniczości i przekazywania sobie tajemnic w grupach dziewcząt. Do tak zróżnicowanej grupy ma dotrzeć nauczyciel i zrealizować postawione cele. Doświadczenia dnia codziennego wskazują, że zaangażowanie każdego z nas zależy od wielu czynników.

Angażujemy się, gdy mamy:

- świadomość celów i ich realizacja stanowi dla nas wartość,
- poczucie wpływu na to co robimy,
- poczucie bycia kompetentnym w zakresie wykonywanych działań,
- poczucie, że nasz trud – praca jest doceniany.

Analiza powyższych twierdzeń pozwala wyciągnąć następujące wnioski. Ucznia zawsze należy informować o celach naszych dążeń – globalnych i poszczególnych lekcji, dawać mu „pole” do współdecydowania (np. przez wybór z dwóch propozycji); dawać zadania na miarę jego kompetencji (ale nie za łatwe, muszą mieć poziom trudności wymagający wysiłku) oraz doceniać nawet drobne postępy ucznia, by czuł, że jego trud jest doceniany.

4.3.1. Metoda projektów

W realizacji celów niniejszego programu przewiduje się stosowanie metod i technik pracy, za pomocą których można kształtować kompetencje kluczowe oraz rozwijać autonomię ucznia. Oba postulaty spełnia **metoda projektu**, która jest metodą kształcenia prowadzącą się do tego, że zespół osób uczących się samodzielnie inicjuje, planuje i wykonuje pewne przedsięwzięcie oraz ocenia jego wykonanie. (...) Najlepiej jeżeli źródłem projektu jest świat życia codziennego, a nie abstrakcyjna nauka. Język jest medium, za pomocą którego zdobywamy, przetwarzamy i przekazujemy informacje o sobie i otaczającym nas świecie. Treści nauczania zawarte w niniejszym programie pozwalają powiązać naukę języka angielskiego z innymi zagadnieniami szkolnego programu nauczania, wyszukując wspólne tematy i obszary zainteresowań w podstawach programowych dla innych przedmiotów. Ważne bowiem jest, aby wiedzę i umiejętności, jakie uczeń zdobędzie na zajęciach z danego przedmiotu, umiał skutecznie wykorzystać na lekcjach z innych przedmiotów oraz poza szkołą.

Znakomicie nadają się do tego prace projektowe, podczas których uczniowie mogą w praktyce wykorzystać wiedzę i umiejętności zdobyte zarówno na lekcjach języka angielskiego, podczas zajęć z innych przedmiotów, jak i wiedzę ogólną, zdobytą poza szkołą. Prace projektowe umożliwiają osiągnięcie zarówno celów kształcenia jak i wychowania, wpływają na rozwijanie samodzielności w uczeniu się, gdyż uczniowie muszą zebrać materiał, dokonać jego selekcji, odpowiednio korzystać z różnych źródeł informacji i je katalogować. Punktem wyjścia powinna być sytuacja problemowa, zamierzenie, podjęcie jakiejś inicjatywy, wytyczenie celu, punktem dojścia zaś szeroko rozumiany projekt.¹² Zrobienie plakatu przez grupę uczniów nie ma nic wspólnego z projektem, gdyż praca metodą projektu¹³ polega na grupowej realizacji zadania problemowego. Jeśli połączymy wykonywanie prac projektowych ze współpracą międzynarodową np. na platformie *eTwinning*, to umożliwimy uczniom autentyczną komunikację w języku angielskim z rówieśnikami ze szkoły partnerskiej. Ponadto użycie języka angielskiego do opisanie efektów pracy będzie uzasadnione, a uczeń bardziej zmotywowany do sięgania do anglojęzycznych źródeł informacji. W ten sposób powiększy swój zasób środków leksykalnych z różnych dziedzin, co w przyszłości ułatwi uczniowi zdobywanie wiedzy podanej w języku angielskim.

Wykonywanie prac projektowych zespołowo umożliwi uczniom doskonalenie swoich umiejętności interpersonalnych, kształtowanie postawy współpracy, tolerancji i otwartości na opinie i potrzeby innych. Podczas grupowych prac na lekcjach ważne jest dopilnowanie, aby wszyscy członkowie grupy aktywnie w tej pracy uczestniczyli. Każdy uczeń powinien mieć określone zadanie do wykonania i czuć się współodpowiedzialnym za realizację projektu.

Działania w ramach projektu przebiegają w sposób planowy i etapowy:

- podział na grupy,
- określenie tematu projektu (optymalnie – wybór dokonany przez uczniów), potrzebnych materiałów i rodzajów zadań, czasu na wykonanie pracy,
- powtórzenie niezbędnego do pracy słownictwa i struktur (bardzo przydatna jest tu technika burzy mózgów i mapy mentalne),
- zbieranie i selekcja materiałów (wykorzystanie różnorodnych źródeł informacji),
- przydział zadań (można każdemu uczniowi w grupie przydzielić inne zadanie, biorąc pod uwagę indywidualne zdolności, umiejętności i preferencje),
- praktyczna realizacja projektu,
- prezentacja na forum klasy,
- samoocena i ocena przez nauczyciela i innych uczniów (w przypadku prac projektowych należy przede wszystkim ocenić zaangażowanie, wkład pracy każdego członka grupy w ostateczny wygląd pracy).

Projekty to rodzaj zajęć związany z fazą zastosowania języka (*production / application stage*). Poniżej przedstawiono propozycję dwunastu projektów edukacyjnych, po jednym do każdego

---

¹² Za: M.S. Szymański, *O metodzie projektów*, Wydawnictwo Akademickie „ŻAK”, Warszawa, 2010

¹³ Więcej o metodzie projektu: <http://www.ceo.org.pl/pl/projekt/news/narzedzia-i-programy-w-projekcie>

bloku tematycznego:

1. Człowiek: *Portret współczesnego bohatera*
2. Miejsce zamieszkania: *Tu jest mój dom*
3. Edukacja: *Szkoła moich rodziców/dziadków*
4. Praca: *Jak przygotowuję się do zawodu?*
5. Życie prywatne: *Kalendarz świąt typowych i nietypowych*
6. Żywnienie: *Nie święci lepią pierogi*
7. Zakupy i usługi: *Co, gdzie i za ile, czyli o zakupach na przestrzeni dziejów*
8. Podróżowanie i turystyka: *Cudze chwalicie, swego nie znacie – przewodnik po...*
9. Kultura: *Zróbmy sobie teatr*
10. Sport: *Cztery pory roku na dworze – tradycyjne gry i zabawy plenerowe*
11. Zdrowie: *Lekarstwo dla króla Apsika – pastisz reklamowy lub parodia reklamy*
12. Świat przyrody: *Przez świat bez biletu, czyli o podróżach roślin*

Każdy z przykładowych tematów może łączyć w sobie treści z co najmniej dwóch przedmiotów. Można też tematy blokować w ramach jednego partnerstwa *eTwinning*, którego realizację można rozłożyć na cały rok szkolny, a pracę nad poszczególnymi zadaniami podzielić na trzy części: pracę na lekcjach języka angielskiego, pracę na zajęciach pozalekcyjnych oraz samodzielną pracę ucznia, w tym pracę zespołową w Internecie.

W serii *Live Beat* nauczyciele i uczniowie znajdują całą gamę pomysłów na projekty, np.:

Project

9 In your notebook, make a factfile about your school or a famous house in your country.

- Write five sentences with numbers.
- Use Exercise 7 as a model.

Factfile

A house in numbers

There are ... doors and ... windows.

Project

8 Do a survey about free time.

- Ask your friends about their free time at home or when they go out.

What do you do in your free time at home?
How many hours per week do you spend ...ing ...?
What do you do in your free time when you go out?

- Collect their answers and make a graph.

4.3.2. Metoda *WebQuest*

Drugą dość ciekawą metodą możliwą do zastosowania z uczniami jest metoda *WebQuest*¹⁴. Ta metoda jest zorientowana na „prowadzenie przez uczniów badań”, w których wyjściowym źródłem informacji jest Internet. Uczniowie mają za zadanie zgłębienie danej tematyki w oparciu o informacje znalezione w sieci i wyciągnięcie wniosków. Metoda uczy efektywnego korzystania z Internetu jako źródła informacji, ale „każde” poddawać tę informację weryfikacji i przetworzeniu. Inne walory tej metody to m.in. uczenie się przez uczniów metodologii badań, poszerzenie ich wiedzy ogólnej, rozwijanie twórczego myślenia. *WebQuest* jest metodą problemową, wspierającą motywację. Trudnością w pracy metodą

¹⁴ Więcej o metodzie *WebQuest*: <https://sites.google.com/a/enauczanie.com/nowoczesne/start>

WebQuest jest prawidłowe formułowanie zadań dla uczniów. Muszą być one skonstruowane tak, by korzystanie z Internetu nie sprowadziło się do sprawdzenia informacji lub ich skopiowania. Na przykład zadanie *Sprawdź ceny produktów żywnościowych w angielskim sklepie internetowym* nie jest zadaniem należącym do repertuaru metody *WebQuest*.

W metodzie *WebQuest* zadanie mogłoby brzmieć: *Masz 150 zł, zaplanuj zakupy produktów spożywczych dla czteroosobowej rodziny (mama, tata, córka – 6 lat, syn – 13) na weekend. Rodzina powinna spożywać 3 posiłki główne, w domu nie posiada żadnej żywności ani napojów. Sporządź listę zakupów wraz z kosztem poszczególnych produktów spożywczych (ceny sprawdź w markecie internetowym). Podaj nazwy przewidywanych potraw. Następnie sprawdź, czy za kwotę 150 zł możliwe byłyby zakupy tych samych produktów w UK. W celu przeliczenia złotych na funty skorzystaj z kalkulatora walut.*

Wiele serii podręczników do nauki języka angielskiego proponuje wykonywanie niektórych zadań lub ćwiczeń przy pozyskiwaniu informacji z Internetu, ale nie zawsze chodzi w nich o metodę *WebQuest*, która jest – jak pokazują doświadczenia – atrakcyjna dla uczniów.

Przykład zadań dla ucznia, do wykonania przy użyciu nowoczesnych mediów:

- Go to <http://www.edsheeran.com/music> and listen to Ed Sheeran's songs. What song do you like? What do you think of his music?
- Search the Internet in pairs and find music awards granted in English speaking countries (at least one for each country). Find out also who has received them in the last two years. Compare the results of your work in the class.

4.3.3. Metoda odwróconej klasy (szkoły)

Równie ciekawą i potrzebną metodą, zwłaszcza gdy nauczyciel nastawia się na indywidualizację, może okazać się metoda odwróconej klasy (*flipped classroom*)¹⁵, która polega na przesunięciu treści z obszaru WIEDZA / INFORMACJA na grunt pozalekcyjny, tak by na lekcji mieć więcej czasu na prezentację, zastosowanie zdobytej wiedzy i jej ewaluację. Aby uzyskać taki efekt, nauczyciel przygotowuje materiały, z którymi uczniowie zapoznają się przed lekcją w domu. Powinny to być wiarygodne i sprawdzone źródła informacji. Można to zrobić w formie papierowej, przygotowując np. notatkę dla uczniów, albo, w sposób atrakcyjniejszy dla ucznia, z zastosowaniem nowoczesnych narzędzi TIK np. przez udostępnienie uczniom informacji w formie podcastów, videocastów, filmów, nagrań MP3. Na bazie informacji / wiedzy, z którą uczniowie się zapoznali wcześniej, nauczyciel planuje swoją lekcję. Metodę można zastosować w dowolnym momencie. Nie wymaga ona szczególnej rewolucji w zakresie stosowanych zabiegów metodycznych. Nakład pracy nauczyciela polega na znalezieniu lub stworzeniu odpowiedniego materiału dla uczniów. Korzyści są niewątpliwe i, co ważne, leżą po obu stronach procesu dydaktycznego – nauczyciel ma więcej czasu na lekcji, uczniowie są wdrażani do samodzielności – jest kreowany rozwój autonomii ucznia oraz następuje przygotowanie do uczenia się przez całe życie.¹⁶

¹⁵ Więcej o metodzie odwróconej szkoły: <http://www.khanacademy.pl>

¹⁶ Do przygotowania informacji o metodach wykorzystano m.in. strony internetowe firmowane przez Lechosława Hojnackiego

4.3.4. Rozwijanie autonomii ucznia a kształtowanie jego kompetencji kluczowych

Nauczyciele pytani o najistotniejszy problem, z którym się borykają na lekcjach języka obcego, wskazują m.in. brak chęci do pracy u swoich uczniów. Rozważaniom na temat motywacji ucznia do nauki jest poświęcona cała gama publikacji. Kilka lat temu została przeprowadzona ankieta DELPHI (www.learn-line.nrw.de)¹⁷, w której zapytano o **skuteczne formy uczenia się i nauczania**.

Ankietowane nauczycielki wymieniły, w przeważającej mierze, formy uczenia się i nauczania charakterystyczne dla idei autonomii uczenia się – przewijały się one już w niejednej koncepcji nauczania języka obcego i nie są to formy całkowicie nowe.

Według badanych są to:

- pozytywna atmosfera uczenia się i nauczania,
- uwzględnienie indywidualnych predyspozycji / struktur uczenia się i myślenia,
- ukierunkowane na działanie formy pracy i lekcji,
- adekwatne do treści metody nauczania,
- stosowanie urozmaiconych / różnorodnych form pracy i aktywności uczących się,
- możliwie najwyższa samodzielność pracy uczących się,
- radość jako nieodłączny element uczenia się,
- aktywizacja wiedzy, którą uczący się już dysponuje,
- uczący się powinni zdawać sprawozdanie ze swoich działań / uczenia się,
- przekonanie o sensowności nauczanych treści,
- uczenie się w różnych miejscach,
- powtarzanie nauczonych treści,
- uczenie się w kontaktach interpersonalnych z innymi,
- dążenie do szczególnego opracowania treści.

Wyniki powyższego badania w dużej mierze korelują z koncepcją przedstawioną przez Annegret Schmidjell, która wskazała z kolei na dziewiętnaście aspektów dobrej lekcji języka obcego:

1. Nie istnieje tylko jeden dobry model lekcji języka obcego.
2. Nie należy lekceważyć zdobyczy naukowych o uczeniu się i nauczaniu.
3. Dobre lekcje języka obcego odbywają się w dobrej szkole.
4. Dobra lekcja języka obcego uwzględnia czynniki pozajęzykowe.
5. Umożliwia różnorodne doświadczenia kulturowe, systematycznie ich dostarcza i wykorzystuje.
6. Na dobrej lekcji języka obcego dyskutuje się o problemach komunikacji interkulturowej i możliwościach ich przezwyciężania.
7. Dobra lekcja języka obcego jest różnorodna pod względem treści, interesująca, zajmująca możliwie jak największą liczbę uczących się.
8. Czyni m.in. sam język i komunikację treścią lekcji.
9. Dopuszcza możliwość indywidualnego (przez uczących się) doboru treści, na bazie których, uczący uczą się języka.

---

¹⁷ wyniki szczegółowo opisał Vlastimil Polák

10. Dobra lekcja języka obcego przygotowuje na kontynuację uczenia się języka obcego po zakończeniu edukacji szkolnej.
11. Utrzymuje i wspiera zainteresowanie tym, czego nauczono się w obcym języku.
12. Wykorzystuje i integruje zdobyte poza szkołą umiejętności i doświadczenia językowe jak i umiejętności uczenia się języka.
13. Dobra lekcja języka obcego wykorzystuje naturalne możliwości przyswajania języka i wspiera je odpowiednimi strukturami i metodami kognitywnymi.
14. Wykorzystuje stworzoną przez media i osobiste kontakty możliwość prezentacji różnych typów mówców języka obcego.
15. Umożliwia fazy eksperymentowania z językiem.
16. Znajduje kompromis między różnymi zainteresowaniami, stylami uczenia się i potrzebami uczących się, a pracą / uczeniem się w grupie.
17. Podczas dobrej lekcji języka obcego dyskutuje się wagę poprawności językowej (czy jest mniej, czy bardziej potrzebna i dlaczego) oraz trudności w komunikacji w wyniku ograniczenia ilości środków językowych.
18. Dobrej lekcji języka obcego udaje się balansować pomiędzy dwoma potrzebami uczącego się: z jednej strony potrzebą bezpieczeństwa i odnoszenia sukcesu, z drugiej strony pożądaną (jako czynnik motywujący do rozwoju językowego uczącego się) niepewnością i wątpliwością.
19. Na dobrej lekcji języka obcego są jasne kryteria oceny osiągnięć, zwłaszcza wypowiedzi ustnych. Nie należy demotywować obcymi językowo kryteriami oceniania.

Z dziewiętnastu przedstawionych aspektów co najmniej osiem w sposób bezpośredni realizuje postulat autonomii uczenia się na lekcji języka obcego, większość pozostałych (po głębszej analizie) – również. Z obu opracowań wynika, iż **autonomia uczenia się jest pożądaną w nauczaniu języka obcego alternatywą w stosunku do określanego** (tematyka, metody pracy, tempo, strategie) **jednoosobowo, często autorytarnie, nauczania i uczenia się**. Częściowe przekazanie odpowiedzialności i kontroli za procesy uczenia się i nauczania w ręce uczniów powinno przynosić pozytywne skutki. Przy realizacji niniejszego programu zaleca się włączenie do repertuaru stosowanych metod, metod aktywizujących, w których rola nauczyciela uległa zdekonstruowaniu – staje się on organizatorem i koordynatorem pracy uczniów, aktywizując ich do działań twórczych. Jego nowe funkcje to:

- doradca – jest do dyspozycji, gdy uczniowie mają problem z rozwiązaniem zadania lub czegoś nie rozumieją,
- animator – inicjuje metody i objaśnia ich znaczenie dla procesu uczenia się, przedstawia cele i przygotowuje materiały do nauki i pracy, ale jest elastyczny i gotowy do wprowadzania zmian,
- obserwator – obserwuje uczniów przy pracy i dzieli się z nimi spostrzeżeniami z tych obserwacji,
- partner – jest gotowy zmieniać / dostosowywać przygotowaną wcześniej lekcję w zależności od preferencji uczących się,
- uczestnik procesu dydaktycznego – który daje przykład, iż uczyć się można od każdego, na każdym etapie życia i wszędzie.

Proponowany program zakłada przyjmowanie przez nauczyciela wyżej wymienionych ról

w określonych sytuacjach edukacyjnych oraz kładzie nacisk na rozwijanie autonomii ucznia, gdyż jest ona skuteczną drogą do realizowania celów związanych z rozwijaniem kompetencji kluczowych.

Sam przedmiot – język obcy nowożytny, w tym wypadku język angielski – jest kompetencją kluczową samą w sobie, bo kompetencje kluczowe to:

- porozumiewanie się w języku ojczystym,
- **porozumiewanie się w językach obcych,**
- kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne,
- kompetencje informatyczne,
- umiejętność uczenia się,
- kompetencje społeczne i obywatelskie,
- inicjatywność i przedsiębiorczość,
- świadomość i ekspresja kulturalna.

Przyglądając się powyższemu zapisowi, można zauważyć, iż znalazły one odzwierciedlenie w zapisach podstawy programowej i z całą pewnością nauczyciel języka angielskiego ma szansę zrealizować w jakimś stopniu każdy z nich: czy to przez wprowadzenie odpowiednich treści, czy też zastosowanie odpowiednich metod kształcenia.

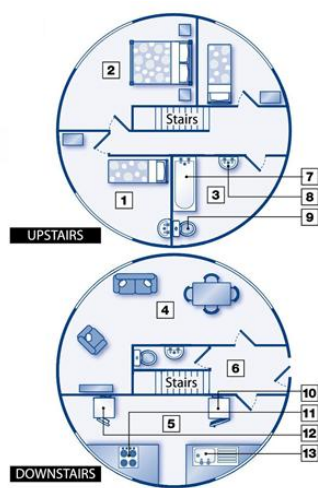
4.4. Techniki pracy z uczniem nad poszczególnymi sprawnościami językowymi

4.4.1. Nauczanie słownictwa

Wprowadzanie słownictwa powinno przebiegać wielokanałowo. Uczeń powinien usłyszeć nowe słowo, zobaczyć je, skojarzyć z podobnymi słowami, wymówić, napisać, a potem zastosować w zdaniu. Objąśnianie znaczenia słów należy przeprowadzać w różnoraki sposób np. przez podanie:

- polskiego odpowiednika,
- słowa w kontekście,
- formy opisowej,
- synonimu lub antonimu,
- pokazanie obrazka z odpowiednikiem słowa.

Przykład:

Vocabulary: Rooms, parts of a house and fittings

3 Listen and repeat.

Rooms

- bathroom • bedroom • dining room
- hall • kitchen • living room

Parts of a house

- door • downstairs • floor • garage
- garden • upstairs • wall • window

Fittings

- bath • cooker • dishwasher
- fridge • shower • sink • toilet
- washbasin • washing machine

4 Look at the plans of the windmill in Exercise 1. Name the rooms and the fittings.

1 bedroom 7 bath

Zapamiętywaniu słownictwa służą różnorakie techniki, **warto wdrożyć uczniów do stosowania:**

- metod mnemotechnicznych: haki, łańcuszek, pokój rzymski,
- map skojarzeń,
- techniki słów zastępczych,
- wizualizacji.

4.4.2. Nauczanie gramatyki

W nauczaniu gramatyki zaleca się nauczycielom realizującym niniejszy program stosowanie następujących zasad:

- przykłady z nowymi fenomenami gramatycznymi powinny rozwijać możliwość komunikacji i powinny być osadzone w kontekście / sytuacji,
- zagadnienia gramatyczne wprowadzamy na różnych etapach opanowania języka, a następnie systematyzujemy,
- nowym materiałem nawiązujemy do wcześniej wprowadzonego / opanowanego,
- zagadnienia gramatyczne wprowadzamy zawsze na bazie już znanej leksyki.

Rola gramatyki, przy zastosowaniu podejścia komunikacyjnego w nauczaniu języka, jest drugoplanowa. Nie oznacza ona jednak rezygnacji z dążenia do poprawności językowej, która jest często nieodzowna do realizacji intencji komunikacyjnych. Błąd językowy w wielu przypadkach zaburza jasność wypowiedzi, np. błędy w stosowaniu zaimków osobowych na pozycji podmiotu i dopełnienia, czy mylenie zaimków osobowych z przymiotnikami dzierżawczymi.

Rola gramatyki w nauczaniu będzie szczególnie istotna dla uczniów planujących przystąpienie do egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego.

Gramatyki można uczyć przez reguły (dedukcja) albo przez kontekst i odkrywanie (indukcja). W podejściu indukcyjnym uczeń dokonuje „odkrycia” zasad w materiale przygotowanym przez nauczyciela lub zawartym w podręczniku. To podejście składa się z trzech kroków.

Zauważenie (*noticing*) to proces aktywnego zapoznawania się z treścią, w którym uczeń uświadamia sobie istnienie nowej struktury i widzi związek między formą językową a znaczeniem. Strukturyzacja (*structuring*) wnosi nowe wzorce do używanego przez uczniów języka i zwykle wymaga kontrolowanej praktyki, a proceduralizacja (*procedurising*) to zastosowanie nowej struktury gramatycznej w natychmiastowej i płynnej komunikacji. Niestety, uczenie indukcyjne jest czasochłonne i może stać w sprzeczności z osobistym stylem uczenia się oraz preferencjami ucznia. Z tego powodu najlepiej stosować system mieszany, wykorzystywać ćwiczenia i pytania naprowadzające, a zasady pozostawić do wyboru np. w zadaniu typu wybór wielokrotny.

Do realizacji celów i treści programu zaleca się :

- stosowanie **indukcji sterowanej**,
- eksponowanie **analogii**, uświadamianie uczniom możliwości stosowania w praktyce poszczególnych struktur,
- przedstawianie **algorytmów** w postaci graficznej – ułatwiają zapamiętywanie,
- stosowanie **wykresów**, tabel, diagramów, symboli, ramek, strzałek, podkreśleń, czcionki o różnym kroju grubości (w zeszytach mazaków fluorescencyjnych) – wspierają obrazowe myślenie uczniów, w szczególności dyslektyków,
- robienie zestawień zjawisk gramatycznych języka polskiego z językiem angielskim – wskazywanie podobieństw i różnic zapobiega błędom interferencyjnym,
- przeprowadzanie ćwiczeń translacyjnych w relacji: język polski → język obcy,
- stosowanie licznych utrważeń:
  - a. ćwiczenia imitacyjne – wdrożenie ucznia do wypowiedzania danej struktury,
  - b. substytucja – powtarzanie tej samej struktury w innych przykładach,
  - c. transformacja – przekształcanie zdań według wzoru
  - d. przeprowadzanie rozmówek na tematy dotyczące uczniów.

Przykład wprowadzania gramatyki w serii *Live Beat*:

What's new?

We've got a lot of people in the house. My grandparents from Brazil are here because it's my grandfather's birthday. He's seventy today. His name's Gabriel and he's in England for two weeks with my grandma, Mariana. Mariana is sixty-three and she's really cool. Music is a big thing in her life and she's really good at the guitar. Her favourite band is The Rolling Stones. She's also a very good guitar teacher. My dad's sister, Angela, and her husband, Alan, have got two children – a son, Bruno, and a daughter called Carla. Uncle Alan is from Scotland, but he can speak Portuguese. Alan and my cousin, Bruno, have got kilts for the birthday party – (a kilt is a Scottish skirt for boys). I haven't got a kilt (phew!) – just my black trousers and a new white shirt.

Have you got a big family? Leave a comment.

Grammar

Have got: I, you, we, they	
Affirmative	Negative
I've got a brother.	I haven't got any sisters.
Yes/No questions	Short answers
Have you got a brother?	Yes, I have.
Have you got any brothers and sisters?	No, I haven't.
In your notebook, make sentences with we and they.	

5 Read the blog again. Notice the words in red.

Practice

6 Copy the dialogue into your notebook and complete it with the correct form of the verb *have got*.

Ron: ¹ *Have you got* a big family?

Liz: Yes, I ² *?*. It's quite big.

Ron: How many brothers and sisters ³ *?*?

Liz: I ⁴ *?* two sisters, but I ⁵ *?* any brothers.

Use your English: Talk about your family

7 Listen and repeat. Then practise the conversation in pairs.

A: *Have you got any brothers or sisters?*

B: No, I haven't. I'm an only child. How about you?

A: I've got a brother and a sister.

B: How old are they?

A: My brother's fourteen and my sister's twelve.

B: How many cousins have you got?

A: I've got about ten.

8 Roleplay similar conversations. Ask about brothers, sisters, cousins, aunts and uncles.

How many aunts have you got?

Extra practice

 For more practice, go to page 108.

4.4.3. Techniki pracy nad działaniami / sprawnościami językowymi

RECEPCJA (rozumienie ze słuchu / rozumienie tekstu czytanego)

W celu rozwijania receptywnej znajomości języka zaleca się stosowanie różnorodnych typów ćwiczeń, m.in.:

- dobieranie słów, wypowiedzi, materiału wizualnego do usłyszanych / przeczytanych informacji,
- nanoszenie informacji, danych, symboli, piktogramów np. na plan miasta,
- odnajdowanie określonych informacji, odnajdowanie słów kluczy, określanie głównej myśli usłyszanego / przeczytanego tekstu,
- udzielanie odpowiedzi na pytania do usłyszanego / przeczytanego tekstu,
- porządkowanie tekstu,
- dyktando wizualne,
- tłumaczenie ustne / pisemne,
- tworzenie / dopasowywanie nagłówków do poszczególnych fragmentów tekstu,
- rozwiązywanie zadań ww., na dobieranie oraz p/f.

PRODUKCJA (mówienie / pisanie)

Typy ćwiczeń na rozwijanie produktywnej znajomości języka to m.in.:

- odgrywanie ról,
- parafrazowanie,
- dyskutowanie i argumentowanie,
- interpretowanie wydarzeń przedstawionych na obrazku / w tekście,
- opisywanie osób, obiektów, miejsc, wydarzeń, drogi,
- pisanie wiadomości, listów,
- podawanie / odtwarzanie treści tekstu,
- przekształcanie tekstów,
- inne.

INTERAKCJA (reagowanie na wypowiedzi ustne i pisemne)

Interakcja wymaga umiejętności tworzenia wypowiedzi (mówienia i pisanie), a zatem większość ćwiczeń wskazanych powyżej może być stosowane do treningu interakcji, a ponadto zaleca się:

- łańcuszki (pytanie-odpowiedź),
- technikę *na suwak* (z wykorzystaniem np. fiszek obrazkowych lub wyrazowych),
- dyskusję *zick-zack*,
- technikę *ryneczku*,
- zagadki,
- problem-rada,
- inne.

DOSKONALENIE TECHNIKI CZYTANIA

Należy rozróżniać rozwijanie sprawności czytania od sprawności rozumienia tekstu pisanego. Nauczenie uczniów poprawnego czytania w języku obcym może przesądzić o ich sukcesie edukacyjnym, gdyż poprawne głośne czytanie znajduje przełożenie na formułowanie poprawnych wypowiedzi ustnych. W języku angielskim zasady fonetyczne są dość skomplikowane dla polskiego ucznia. Należy zatem nauczyć uczniów rozpoznawania relacji: głoska-litera i zapoznać ich z symbolami transkrypcji fonetycznej.

Zaleca się:

- czytanie metodą sylabową (zwłaszcza z uczniami z deficytami),
- ćwiczenia fonetyczno-akcentuacyjne na wyizolowanych wyrazach,
- ćwiczenia antyregresyjne z wykorzystaniem słów podobnych do siebie, różnicowanie wyrazów,
- ćwiczenia wykorzystujące zjawisko antycypacji,
- ćwiczenia imitacyjne z wykorzystaniem zapisu na CD,
- ćwiczenia w czytaniu chóralnym,
- ćwiczenia w czytaniu z podziałem na role oraz inne ćwiczenia.

Ze sprawnością rozumienia tekstu pisanego uczniowie spotykają się nie tylko w sytuacji klasowej, korzystając z tekstów w podręczniku i dodatkowych materiałów przygotowanych przez nauczyciela, ale również w swoim codziennym życiu. Rzeczywistą potrzebę rozumienia tekstów pisanych w języku angielskim uczniowie odkrywają, przeglądając strony internetowe, grając w gry komputerowe, w których polecenia są po angielsku, próbując zrozumieć różnego rodzaju instrukcje, napisy na tablicach informacyjnych czy billboardach, jak również teksty piosenek ulubionych zespołów. W miarę nabywania coraz większych kompetencji językowych zaczną brać udział w czatach internetowych i forach dyskusyjnych, np. realizując projekt współpracy międzynarodowej, a nawet czytać książki w języku angielskim, zaczynając od poziomu uproszczonego. Podobnie jak w przypadku skutecznego słuchania w celu efektywnego czytania ze zrozumieniem jest pomocne opanowanie rozmaitych strategii. Niezbędna jest umiejętność formułowania pytań o nieznaną słowo lub wyrażenie czy prośby o pomoc. Uczeń może odwołać się do podobieństwa wyrazów w innych znanych sobie językach. Ważna jest też świadomość tego, że aby uchwycić ogólny sens przeczytanego tekstu, nie jest konieczna znajomość wszystkich wyrazów, które się w nim pojawiają. Wielu z nich można domyślić się z kontekstu, odwołując się do zdobytej wcześniej wiedzy na temat przedstawiony w tekście. Można wykorzystać ilustracje towarzyszące tekstowi, tytuł, podział

na akapity i określić najważniejsze myśli w nim zawarte. Rolą nauczyciela jest rozwijanie u uczniów umiejętności posługiwania się tymi strategiami.

Przykład rozwijania sprawności rozumienia tekstu czytanego w serii *Live Beat*:

CZYTANIE: Przeczytaj dokładnie zadanie
Zanim zaczniesz czytać tekst, przeanalizuj zadanie, które masz wykonać. Przeczytaj dokładnie pytania – pomoże ci to sprawniej odnaleźć w tekście informacje potrzebne, aby na nie odpowiedzieć. Wykonaj ćwiczenia 3., 4. i 5.

Comprehension

3 Read the article again. Copy the table into your notebook and complete it.

	Lynne	Fran	Helen	Sam
Age	15	?	?	?
Job	referee	?	?	?
Pay	£15	?	?	?
Opinion of the job	loves it	?	?	?

4 Answer the questions. Write the answers in your notebook.

- 1 What day does Lynne work? *Saturdays*
- 2 How much does Lynne earn per match?
- 3 How does Fran help Mr Meyer? (3 things)
- 4 How many hours does Helen work?

5 **2** **20** Read the Factfile. Copy the sentences into your notebook and complete them.

- 1 Work experience for teenagers at school is in the ? term.
- 2 At fourteen, teenagers can only work ? hours on a Saturday.
- 3 In the school holidays, teenagers of fifteen can work ? hours per week.
- 4 On Sundays, teenagers of fourteen and fifteen can only work ? hours.

UK Factfile: Teenagers at work

- Popular part-time jobs are: shop assistant, waiter/waitress, babysitter, cleaner.
- Teenagers of 14 and 15 can't work before 7 a.m. or after 7 p.m.
- There isn't any minimum pay for teenagers under 16.
- A lot of teenagers of 15 and 16 do 'work experience' in the summer term. They don't go to school, but they go to work for one or two weeks.

Maximum working hours for teenagers

	Maximum hours per day		Maximum hours per week	
	Saturdays and holidays	School days and Sundays	In holidays or for work experience	In term-time
Age 14	5 hours	2 hours	25 hours	12 hours
Age 15	8 hours	2 hours	35 hours	12 hours

4.5. Formy socjalne pracy na lekcji

Formy organizacyjne nauczania są uzależnione m.in. od stawianych celów kształcenia, liczebności grupy, możliwości czasowych, miejsca, a nawet zasobów materialnych szkoły czyli dostępu do pomocy dydaktycznych.

Na lekcjach języka obcego należy stosować następujące formy socjalne:

- **lekcja frontalna** – zalecana zwłaszcza w sytuacji podawania wiedzy, uściślenia, wyjaśniania, prezentacji nowych zagadnień leksykalnych czy gramatycznych,
- **praca w grupach** – zalecana do realizacji miniprojektów i projektów, opracowywanie kwestii problemowych,
- **praca w parach** – zalecana do imitowania sytuacji, przeprowadzania dialogów, odgrywania ról w scenkach rodzajowych, szczególnie cenna forma pracy – w interakcji z kolegą / koleżanką zanika strach przez oceną ze strony nauczyciela, bariera językowa zostaje pokonana,
- **praca indywidualna** – ćwiczenia utrwalające, praca z tekstem, sprzyja indywidualizacji nauki.

Ze względu na różne preferencje uczniów należy stosować urozmaicone formy socjalne, pamiętając o walorach nauczania kooperatywnego i stosowaniu strategii oceniania kształtującego.

4.5.1. Nauczanie kooperatywne

„Nauczanie / Uczenie kooperatywne polega na wzajemnym uczeniu się od siebie. Każdy uczeń ma szansę stać się ekspertem. Stosowanie technik nauczania kooperatywnego powinno uzupełniać, być elementem np. lekcji frontalnej, gdyż nie jest to metoda nauczania, a jest to

forma ustrukturyzowania lekcji w taki sposób, by połączyć zarówno indywidualne jak i kooperatywne postawy uczących się.”¹⁸

Doskonale sprawdza się tzw. *trzykrok*: Myślenie – Wymiana – Prezentacja, np. zadajemy pytanie, każdy uczeń samodzielnie odpowiada na nie, następnie konsultuje swoją odpowiedź z partnerem, uzgodniona odpowiedź jest skonsultowana potem w grupach czteroosobowych (dwie pary łączą się) i dopiero ustalona w grupie odpowiedź jest prezentowana na forum. Z pewnością już niektórzy z Państwa stosują technikę czytania, gdzie uczniowie pracują nad tym samym tekstem, ale otrzymują różne zadania, np. jeden odpowiada na pytania do tekstu, drugi streszcza tekst, trzeci tworzy pytania do tekstu, czwarty poszukuje słów kluczy, następnie każdy prezentuje wyniki swojej pracy i dopiero z tych „puzzli” uczniowie uzyskują pełny obraz tekstu.

4.6. Przygotowanie uczniów do sprawdzianu ósmoklasisty

Uczniowie przystępują po szkole podstawowej do egzaminu ósmoklasisty m.in. w zakresie języka obcego nowożytnego, którego uczyli się w szkole. Wyboru języka – jednego spośród dwóch nauczanych w szkole – dokonuje uczeń wraz z rodzicami. Wymagania egzaminacyjne na egzaminie ósmoklasisty wynikają wprost z podstawy programowej. Przygotowanie ucznia do egzaminu zewnętrznego wymaga systematycznej pracy nad językiem, także poza lekcjami. Nauczyciel wspomaga uczniów w przygotowaniu egzaminu poprzez zapoznanie ich z formą egzaminu, wymaganiami egzaminacyjnymi, tematyką i rodzajem zadań egzaminacyjnych. Zważywszy na niezbyt dużą liczbę godzin drugiego języka obcego w szkole podstawowej (obligatoryjnie 2 godziny w tygodniu począwszy od klasy siódmej), należy zwrócić szczególną uwagę na dobór podręcznika i materiałów wspomagających.

4.7. Warunki efektywnej współpracy na lekcji

Niezależnie od preferowanego przez nauczyciela repertuaru metod nauczania należy zadbać podczas lekcji o życzliwą atmosferę, zapewnienie uczniom poczucia bezpieczeństwa, przyznanie im prawa do błędów, stworzenie pola do realizacji ich indywidualnych potrzeb i pomysłów. Równie istotne będzie zaangażowanie emocjonalne ucznia, tj. zachęcanie, zainteresowanie, intrygowanie, oburzanie, a nawet prowokowanie ucznia do określonych reakcji werbalnych. Motywacja wewnętrzna ucznia powinna być wzmacniana przez nauczyciela w wyniku stosowania atrakcyjnych form i środków pracy na lekcji. Zaleca się gry i zabawy językowe, wykorzystanie multimediiów, takich jak programy wideo, programy komputerowe, strony www, telewizja anglojęzyczna, słuchowiska radiowe, różnorodne materiały ikonograficzne, nawiązanie kontaktów z rówieśnikami z innych krajów np. za pomocą programu *e-Twinning* (<http://www.etwinning.pl>; www.etwinning.net/), wymiany międzynarodowe, spotkania w klubach i / lub na wieczorkach językowych organizowanych w szkole.

---

¹⁸ Zob. L. Brüning, T. Saum, *Erfolgreich unterrichten durch Kooperatives Lernen. Strategien zur Schüleraktivierung (Skuteczne uczenie poprzez nauczanie kooperatywne. Strategie aktywizacji uczniów)*, NDS, Essen, 2009

V. Sposoby indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz warunków, w których program będzie realizowany

Zgodnie z rozporządzeniem o ocenianiu, klasyfikowaniu i promowaniu uczniów nauczyciel jest zobowiązany indywidualizować pracę z uczniem na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych, odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, także dostosować wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia.

Indywidualizacji potrzebuje praktycznie każdy uczeń w grupie, tylko że w różnym stopniu i natężeniu; potrzebują jej dyslektycy, uczniowie zdolni, uczniowie zaniedbywani wychowawczo przez dom, uczniowie niepełnosprawni (słabosłyszący, słabowidzący, upośledzeni w stopniu lekkim), nieakceptowani przez zespół klasowy itd. Potrzeba indywidualizacji wynika z różnych przesłanek. Na lekcji języka obcego będą to przede wszystkim: zróżnicowany poziom zaawansowania językowego uczniów, tempo pracy, poziom motywacji, wielkość grupy, płeć oraz różne preferencje sensoryczne / modalność. Nauczyciel może / powinien dostosować:

1. treści merytoryczne,
2. metody nauczania / techniki pracy,
3. czas pracy – skrócenie / wydłużenie,
4. sposób / formę wykonania zadania, np. utrudnianie / ułatwianie zadań, zadania o mniej / bardziej złożonych celach.

Najtrudniej dostosować treści merytoryczne, bo każdego ucznia obowiązuje podstawa programowa, ale jeśli np. realizujemy temat, w ramach którego została przewidziana praca z długim trudnym tekstem, to możemy go podzielić na fragmenty, uczniom wymagającym pomocy rozdać karteczki ze słowniczkiem do tekstu, zastosować metodę odwróconej szkoły tzn. zalecić uczniom zapoznanie się z tekstem – jeszcze przed jego realizacją na lekcji – w domu, nawet na poziomie wyćwiczenia techniki czytania danego tekstu. W ramach pracy nad rozumieniem tekstu zaleca się asymilowanie jego treści z już znanymi zjawiskami, wyjaśnienie uczniom znaczenia słów kluczy. Uczniowie, dla których tekst nie stanowi wyzwania intelektualnego, mogą w tym samym czasie zajmować się np. tworzeniem pytań do tekstu, parafrazowaniem tekstu, wyszukiwaniem informacji pogłębiających, udzielaniem odpowiedzi na pytania do tekstu. Formą indywidualizacji jest również stosowanie nauczania dwustopniowego, w którym nauczyciel oferuje uczniom dwa rodzaje zadań: zadania podstawowe dla wszystkich uczniów i zadania trudniejsze, dla tych którzy wykonają pierwsze. Podczas gdy uczniowie pracują nad zadaniami z pierwszej puli, nauczyciel monitoruje przebieg tej pracy, sprawdza jej poprawność, a następnie daje nowe zadania tym, którzy już skończyli pierwsze.

Możliwa jest również indywidualizacja prac domowych, tu jest możliwość zastosowania

następujących opcji:

- zaoferowanie uczniom dwóch wersji zadania domowego (łatwiejsza i trudniejsza – do wyboru), uczniowie najzdolniejsi mogą wykonywać obie wersje zadania,
- oferowanie uczniom różnych zadań,
- oferowanie uczniom możliwości wyboru formy, w której przedstawią zadanie: praca pisemna, prezentacja, plakat.

Narzędziem ułatwiającym stosowanie indywidualizacji jest tablica interaktywna i jej funkcje typu kurtyna, podkreślenie, możliwość dodawania dopisków.

Inne czynniki sprzyjające uczniom o zróżnicowanych potrzebach w grupie to:

- materiały odwołujące się do wielu zmysłów – POLISENSORYCZNOŚĆ,
- zadania / prace oparte na zainteresowaniach,
- bazowanie na mocnych stronach jednostek,
- dostosowanie wymagań do możliwości – stopień trudności zadania powinien narastać wprost proporcjonalnie do wzrostu zainteresowań i możliwości wykonania go przez ucznia,
- odpowiednie strukturyzowanie zadań: raczej krótkie, pierwsza część łatwa lub na tyle uczniom znana, by na wstępie zadania doświadczyli sukcesu.

5.1. Praca z uczniem zdolnym

Skupiając się na pomocy uczniom z widocznymi deficytami, łatwo zapomnieć o uczniach zdolnych – świadczą o tym przypadki diagnoz / badań, na podstawie których stwierdzano regres u uczniów ze stosunkowo wysokimi notami „na wejściu”. Świadczy to o sytuacji, w której nauczyciele pracują z uczniami o mniejszych umiejętnościach językowych, być może wyrównują poziom w grupach, ale dzieje się to kosztem postępu wspomnianych uczniów. Aby zapobiec takiej sytuacji, istotna jest świadomość, że w każdej grupie znajdziemy ucznia, który wyróżnia się pozytywnie na jej tle. Co zatem zrobić, aby go nie zaniedbać? Oto lista proponowanych działań:

- stworzenie bazy uczniów o najwyższych kompetencjach językowych w każdej grupie,
- monitoring ich postępów w interwałach półrocznych,
- indywidualizacja pracy z uczniem zdolnym w zakresie treści, metod pracy, form zadań,
- organizacja konkursów (międzyszkolnych, między województwami) dla uczniów o ponadprzeciętnych umiejętnościach językowych,
- poświęcenie godzin wynikających z zapisów w KN właśnie tej grupie uczniów.

Dobrym rozwiązaniem dla takiego ucznia mogłoby okazać się wsparcie w formie tutoringu albo forma edukacji spersonalizowanej np. ITN (indywidualny tok nauczania) lub IPN (indywidualny program nauczania) – wszystko zależy od tego, jakiej sfery dotyczy uzdolnienie. Nie należy jednak zapominać, że wsparcie ze strony szkoły jest często jedyną możliwością rozwoju dla takiego ucznia.

5.2. Praca z uczniem dysfunkcyjnym, w tym – z syndromem nieadekwatnych osiągnięć szkolnych

Spora część uczniów ma zdiagnozowane dysfunkcje. Na zaświadczeniach z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej stwierdza się najczęściej dysleksję, dysortografię, dysgrafię, hiperdysleksję (trudności w czytaniu ze zrozumieniem¹⁹), dyskalkulię, dyspraksję. Każda dysfunkcja jest bagażem dla ucznia i przeszkodą w swobodnym zdobywaniu przez niego wiedzy i umiejętności językowych, gdyż powoduje zaburzenia percepcji, pamięci, koordynacji wzrokowo-słuchowej, ruchowej lub przestrzennej, co oznacza dla ucznia zaburzenia funkcji językowych lub też ich koordynacji.

Dziecko z dysleksją przeważnie nie uczy się w taki sposób, w jaki my je uczymy, i nie jest to jego winą. Każdy nauczyciel może pomóc uczniowi z dysleksją i wymienionych aspektach:

1. psychologicznym – okazanie zrozumienia,
2. merytorycznym – pomoc w opanowaniu umiejętności językowych.

Technicznie rzecz biorąc, eksperci tematu²⁰ zalecają posadzenie ucznia blisko biurka. To sprzyja koncentracji uwagi przez dziecko, ośmiela do zadawania pytań, gdy czegoś nie rozumie, pomaga nauczycielowi kontrolować jego pracę, np. sprawdzić, czy nadaża z pisaniem.

Inne rozwiązania, które mogą pomóc w określonych sytuacjach, to np.

1. pozwolenie uczniowi, który ma kłopoty z poprawnym pisaniem, pisać ołówkiem,
2. nieodpytywanie na forum klasy ucznia słabo czytającego, a w przypadku ciężkiej dysleksji pozwolenie na korzystanie z książek mówionych,
3. pozwolenie na stałe korzystania ze słownika ortograficznego (także w trakcie pracy klasowej),
4. pozwolenie uczniom z dysgrafią na nagrywanie wykładu nauczyciela i odrabianie zadań na komputerze,
5. niewyrywanie do natychmiastowej odpowiedzi (dyslektycy mają problem z szybkim przypominaniem sobie terminów, dat, słówek, długich ciągów, sekwencji, reakcji np.),
6. wydłużenie czasu na wykonywanie zadań (dyslektycy pracują wolniej) oraz stosowanie większej ilości przerw (dyslektycy szybciej się męczą),
7. zastąpienie dyktand pisaniem z pamięci,
8. nauczanie nowych pojęć na konkretnych przykładach,
9. odnoszenie materiału do życia codziennego i doświadczeń ucznia,
10. ocenianie prac pisemnych pod względem merytorycznym, a nie ortograficznym,
11. stosowanie nauczania polisensorycznego, angażującego jak najwięcej zmysłów,
12. przygotowanie sprawdzianów w formie testów: wyboru lub z lukami,
13. pisanie większą czcionką, z większymi odstępami, niejustowanie tekstów, stosowanie czcionki *Arial*,
14. pokazywanie uczniom strategii uczenia się,

---

¹⁹ Zob. E. Krzyczmonik, *Problemy dzieci z nauką języka obcego (na przykładzie języka angielskiego)*, Języki Obce w Szkole, CODN, Warszawa, 7/2001

²⁰ Zob. prace prof. M. Bogdanowicz i / lub dr A. Jurek

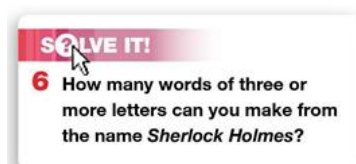
15. powtarzanie np. metodą twierdzeń fundamentalnych,
16. chwalenie, nagradzanie, wzmacnianie wiary we własne siły,
17. motywowanie do lepszych osiągnięć (wysokie oczekiwania wpływają na podwyższenie osiągnięć),
18. indywidualizowanie tzn. dostosowywanie metod pracy i treści do możliwości psychofizycznych ucznia,
19. umożliwianie udziału w zajęciach kompensacyjno-korekcyjnych,
20. traktowanie prac pisemnych i ustnych równoważnie,
21. stosowanie pracy w parach (w relacji z kolegami zanika strach oceny),
22. zlecanie aktywności w domu – systematyczne ćwiczenia,
23. rezygnacja z nacisku na ocenianie i naukę fonetyki,
24. konstruktywna informacja zwrotna – wskazanie, co i jak uczeń może poprawić,
25. stwarzanie sytuacji, w których uczeń będzie mógł odnieść sukces na swoją miarę – będzie mógł swobodnie wypowiedzieć się i być wysłuchany.

Dzieci z dysleksją muszą włożyć o wiele więcej pracy i trudu, by nauczyć się tego samego, co ich rówieśnicy bez zaburzeń percepcji. Niejednokrotnie na początku swojej kariery szkolnej spędzają całe popołudnia na pracy nad lekcjami, zadaniami domowymi, uczeniem się. Jeśli jednak ich wytężona praca nie przynosi rezultatów i nie przekłada się na pozytywne osiągnięcia w szkole, zniechęcają się, tracą wiarę we własne możliwości, ich samoocena spada. Tacy uczniowie, mimo dobrych możliwości intelektualnych, nie mają wyników adekwatnych do swoich możliwości. Dla tej grupy uczniów jest potrzebne szczególne wsparcie, zwłaszcza ze strony psychologa. Po stronie nauczycieli przedmiotu leży jednak także planowanie pracy, by umożliwić uczniowi sukces.

Poniżej przykłady zadań / ćwiczeń²¹, które mają wspomóc ucznia z problemem dysleksji. Wiele z nich znajdziemy także w serii *Live Beat*.

1. Nauczanie pisowni (*spelling*) i sprawności pisania:

- Pisanie na plecach: uczniowie pracując w parach piszą sobie nawzajem wprowadzane / utrwalane słownictwo. Uczeń A pisze wyraz, a uczeń B stara się odgadnąć, co to za wyraz. Następnie role się odwracają. Zaleca się korzystanie z listy w podręczniku.
- Szukamy nowych wyrazów: nauczyciel pisze na tablicy długi wyraz, z którego liter uczniowie mają stworzyć jak najwięcej nowych wyrazów.

²¹ Zob. Anna Butkiewicz, Katarzyna Bogdanowicz, *Dyslexia in the English Classroom. Techniki nauczania języka angielskiego uczniów z dysleksją*, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2006

- Technika porządkowania zdań: np. porządkowanie dialogu.

7 Copy the conversation into your notebook and complete it with the sentences (a-e). There is one extra sentence.

JackHannah: 1 ?
 Jack: Not bad, thanks. How are you?
 Hannah: 2 ?
 Jack: See you on Saturday?
 Hannah: 3 ?
 Jack: Bye.
 Hannah: 4 ?

a) Goodbye.
 b) Yes, OK. See you on Saturday.
 c) Good afternoon.
 d) Hello! How are things?
 e) Fine, thanks.

- Pisanie tekstu równoległego: uczeń otrzymuje wypełniony formularz lub kartkę pocztową napisaną przez inną osobę. Zadaniem ucznia jest napisanie podobnego tekstu, w którym wprowadza niezbędne zmiany.

To: suziewu@gardy.com
 Subject: My new job
 Hi Suzie
 Good news! I've got a job. I'm a waiter at The Old Oak restaurant in town. It's a big restaurant so there are other waiters and waitresses. There are also two chefs.
 I work four hours on Saturday evening and four hours on Sunday afternoon and I get £4.50 per hour. The pay isn't great, but it's OK.
 I love the job because it's interesting and very busy. The customers like me and always give me tips. Have you got a job?
 Bye!
 Ben :-)

4 In your notebook, write an email from Alisha to her friend Lucy.

Name: Alisha Harrison
 Job: Shop assistant
 Where: The Fashion House
 Pay: £5.50 per hour
 Hours: Saturday 10-4
 Loves: Job and people

2. Nauczanie wymowy:

- Bingo: uczniowie otrzymują kartoniki ze spółgłoskami. Nauczyciel odczytuje słowa, a uczniowie muszą zakryć odpowiednią spółgłoskę, którą usłyszeli na początku każdego słowa. Kolejny stopień to rozpoznawanie spółgłosek w środku lub na końcu czytanych przez nauczyciela słówek.
- Bingo z samogłoskami: na kartonikach są obrazki przedmiotów reprezentujące samogłoski i odpowiadające im dźwięki / znaki transkrypcji fonetycznej. Uczniowie po usłyszeniu słowa muszą zaznaczyć kartonik reprezentujący ten sam dźwięk – samogłoskę.

3. Nauczanie sprawności mówienia:

- I like / I don't like: uczniowie zapisują na kartce trzy czynności, które lubią wykonywać oraz trzy, których nie lubią. Następnie w parach dzielą się swoimi opiniami. Kolejny etap, to próba znalezienia, które podzielają ich opinie. W tym celu uczniowie poruszają się po klasie i wymieniają opinie.
- Back to back: uczniowie otrzymują czas na zapamiętanie jak najwięcej szczegółów dotyczących stroju koleżanek / kolegów z klasy. Następnie w parach stają do siebie plecami i starają się wzajemnie jak najdokładniej opisać. Dla ułatwienia zadania potrzebne zwroty i konstrukcje mogą być zapisane na tablicy.
- Ankieta klasowa: zastosowanie języka angielskiego do życia uczniów. Wyniki

powinny być zapisane w tabeli i podsumowane w przejrzysty sposób.

6 Ask and answer about the friends' abilities.

A: Can Tom ride a horse?

B: No, he can't. Can Emma swim?

	Tom	Emma	Daniel	Katy
ride a horse	x	✓	x	x
swim	✓	✓	✓	✓
cook a hot meal	✓	✓	x	x
play the guitar	x	x	✓	✓

4. Nauczanie rozumienia ze słuchu:

- Technika rysowania: polega na narysowaniu lub pokolorowaniu obrazka na podstawie słuchanego tekstu. Uczniowie doskonają umiejętność słuchania ze zrozumieniem – wykorzystywania zdobytych informacji np. opis osoby, pokoju, miejsca w mieście.
- Technika zaznaczania: uczniowie otrzymują listę osób i przedmiotów. Zaznaczają na arkuszach plusikami elementy, które usłyszą w tekście. Odmianą tego ćwiczenia jest dobieranie przedmiotów do osób. Jest to ćwiczenie słuchania selektywnego, które towarzyszy sytuacjom komunikacyjnym.

2 **1 36** Usłyszysz dwukrotnie rozmowę Lizy z jej kolegą Tomem. Do każdej osoby (1–4) dopasuj prezent, który ta osoba dostanie (a–e). Jeden prezent został podany dodatkowo. Odpowiedzi zapisz w zeszycie.

1 Liza's mother	a) box
2 Phil	b) chocolates
3 Sylvie	c) photos
4 Tom	d) pen
	e) wallet

5. Nauczanie sprawności czytania:

- Czytanie przy użyciu szablonu: uczniowie posługują się szablonem z wyciętymi okienkami różnej wielkości, tak aby pasowały do różnej wielkości czcionek. Nauczyciel czyta głośno lub odtwarza tekst po jednym zdaniu. Uczniowie wybierają odpowiednie okienko, umieszczają szablon na początku linijki i przesuwać okienko w miarę czytania. Następnie powtarzają tekst za nauczycielem również korzystając z szablonu.
- Czytanie z rzutnika: jest to wersja czytania bitowego. Zamiast dużych kart wyrazowych nauczyciel używa komputera z rzutnikiem lub tablicy interaktywnej, na której wyświetla wyrazy lub zdania, a uczniowie odczytują głośno to, co jest napisane. Nauczyciel coraz szybciej zmienia wyświetlany tekst, co zmusza uczniów do coraz szybszego i sprawniejszego czytania.

VI. Opis zakładanych osiągnięć ucznia

Realizacja celów programu zakłada osiągnięcie poziomu A1. Poniżej został przedstawiony poziom kompetencji A1 według ESOKJ w zakresie pięciu działań językowych.

6.1. Poziom kompetencji językowej według ESOKJ A1 / A1+, która jest możliwa do osiągnięcia przez ucznia w wyniku realizacji niniejszego programu

WIEDZA	RECEPCJA	PRODUKCJA	INTERAKCJA	MEDIACJA
<p>Uczeń posługuje się zakresem środków językowych pozwalających mu na realizację działań językowych w wybranych aspektach wszystkich bloków tematycznych wymienionych w podstawie programowej II.2.</p>	<p>SŁUCHANIE: Uczeń rozumie wyrażenia i najczęściej używane słowa, związane ze sprawami dla niego ważnymi (np. podstawowe informacje dotyczące jego i jego rodziny, zakupów, miejsca i regionu zamieszkania, zatrudnienia). Rozumie główny sens zawarty w krótkich, prostych komunikatach i ogłoszeniach.</p> <p>CZYTANIE: Uczeń czyta bardzo krótkie, proste teksty; znajduje konkretne, przewidywalne informacje w prostych tekstach dotyczących życia codziennego, takich jak</p>	<p>MÓWIENIE: Uczeń posługuje się krótkim i prostym ciągiem wyrażen i zdań, by w bardzo prosty sposób opisać swoją rodzinę, innych ludzi, warunki życia, swoje wykształcenie.</p> <p>PISANIE: Uczeń pisze bardzo krótkie i proste, ale logiczne i spójne notatki lub wiadomości wynikające z doraźnych potrzeb, jak również bardzo prosty list prywatny, na przykład z podziękowaniem za coś.</p>	<p>MÓWIENIE: Uczeń bierze udział w zwykłej, typowej rozmowie wymagającej bardzo prostej i bezpośredniej wymiany informacji na znane mu tematy. Radzi sobie w bardzo krótkich rozmowach towarzyskich, nawet jeśli nie rozumie wystarczająco dużo, by samemu podtrzymać rozmowę.</p> <p>PISANIE: Uczeń pisze w odpowiedzi na czyjąś wiadomość / list bardzo krótkie i proste wiadomości wynikające z doraźnych potrzeb, jak również bardzo prosty list prywatny.</p>	<p>Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> •przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych oraz bardzo prostych tekstach obcojęzycznych w zakresie wskazanych bloków tematycznych (patrz: Wiedza), •przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym, •przekazuje w języku obcym bardzo proste / podstawowe informacje sformułowane w języku polskim.

	ogłoszenia, reklamy, prospekty, karty dań, rozkłady jazdy. Rozumie krótkie, proste listy prywatne.			
<p>Osoba posługująca się językiem na tym poziomie rozumie wypowiedzi i często używane wyrażenia związane z życiem codziennym (m.in. podstawowe informacje dotyczące osoby rozmówcy i jego rodziny, zakupów, otoczenia, pracy). Porozumiewa się w bardzo prostych, rutynowych sytuacjach komunikacyjnych, w których dochodzi do bardzo prostej, bezpośredniej wymiany informacji na tematy znane i typowe. Opisuje swoje otoczenie i porusza sprawy związane z głównymi potrzebami życia codziennego.</p>				

Opracowane na podstawie: <http://europass.cedefop.europa.eu/pl/resources/european-language-levels-cefr>

VII. Propozycje kryteriów oceny i sposobów sprawdzania osiągnięć ucznia

U profesora Niemierki²² czytamy: „Brak należytej informacji zwrotnej stanowi zarówno dla pojedynczego nauczyciela, jak i systemu oświatowego najpoważniejsze zagrożenie rozwoju.” UNESCO dodaje: „... celem oceny nie jest oszacowanie wyników kształcenia lecz uzyskanie nad nim większej kontroli.”²³ A zatem, jeśli chcemy w pełni „panować” nad procesem kształcenia, mieć wpływ na jego kształt i wyniki, powinniśmy **poznać zasady pomiaru i skorzystać z jego osiągnięć.**

W prezentowanym programie zakłada się podział wymagań na podstawowe i ponadpodstawowe.

Pierwsze – podstawowe, czyli łatwe do opanowania, pewne naukowo, praktyczne, niezbędne do dalszego kształcenia i użyteczne, za opanowanie których uczeń może otrzymać ocenę dostateczną. Drugie – ponadpodstawowe, to te trudne do opanowania, twórcze, teoretyczne, naukowe, za opanowanie których uczeń może otrzymać ocenę dobrą i wyższą.

7.1. Podstawa oceniania

Ocenianie ucznia powinno przebiegać zgodnie z zapisami ujętymi w Przedmiotowych Zasadach Oceniania (PZO), zgodnych z obowiązującymi w placówce Wewnątrzszkolnymi Zasadami Oceniania (WZO). W ramach oceniania przedmiotowego nauczyciel rozpoznaje poziom i postępy w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych wynikających z wariantu realizowanej podstawy programowej (II.2), i realizowanego przez nauczyciela programu nauczania uwzględniającego tą podstawę.

W tym celu na początku cyklu zaleca się przeprowadzenie diagnozy wstępnej, której wyniki podlegają porównaniu z przeprowadzanymi diagnozami w trakcie cyklu.

Ocenianiu podlegają osiągnięcia edukacyjne ucznia tj. stan wiedzy i umiejętności uczniów oraz postępy czynione przez ucznia. O zakresie wymagań edukacyjnych i kryteriach oceniania nauczyciel informuje uczniów na pierwszej lekcji języka angielskiego. Wymagania edukacyjne są dostosowane do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia (m.in. na podstawie orzeczeń i opinii Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej).

Niezależnie od przyjętego w szkole systemu oceniania (np. punktowy, ocena opisowa, średnia ważona) ocenę roczną należy wyrazić w sześciostopniowej skali od 1 do 6.

W wyniku oceniania ma miejsce:

1. informowanie ucznia, rodzica / prawnego opiekuna i nauczyciela o poziomie osiągnięć edukacyjnych oraz postępach ucznia,
2. udzielanie uczniowi pomocy w samodzielnym planowaniu swojego rozwoju, rozwijaniu uzdolnień, pokonywaniu trudności,
3. motywowanie ucznia do dalszych postępów w nauce i zachowaniu.

---

22 W: B. Niemierko, *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1997

23 Cytat z materiałów szkoleniowych: J. Ochendusko, WCDN, Wrocław, 2007/2008

7.2. Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych

Nauczyciel realizujący niniejszy program powinien sprawdzać osiągnięcia edukacyjne ucznia **najczęściej jak to możliwe**, im większa liczba ocen cząstkowych, tym mniejszy błąd pomiaru, którym są obarczone powszechnie stosowane testy nauczycielskie. Do sprawdzania wiedzy, umiejętności i postępów edukacyjnych ucznia należy stosować różnorodne narzędzia pomiaru, takie jak: **obserwacja ucznia w trakcie zajęć edukacyjnych, udział w ćwiczeniach, testy, sprawdziany, prace pisemne, kartkówki, wypowiedzi ustne, prace domowe, udział w pracach projektowych oraz inne przewidziane w PZO**. Uzyskane przez ucznia oceny są jawne, na prośbę ucznia lub jego opiekunów prawnych podlegają uzasadnieniu, a ocenione prace pisemne wglądowi (na zasadach określonych w statucie placówki). Każdą oceną można poprawić w trybie określonym w WZO. Sprawdziany i ich zakres są zapowiadane z co najmniej dwutygodniowym wyprzedzeniem, kartkówki z bieżącego materiału nie podlegają tej zasadzie. Sprawdziany, kartkówki, prace pisemne zapowiadane przez nauczyciela są obowiązkowe. O terminach i zakresie prac domowych nauczyciel informuje na bieżąco. Ocena końcoworoczna zostaje ustalona zgodnie z WZO.

7.3. Wymagania niezbędne do uzyskania poszczególnych ocen

Ogólne kryteria oceniania należy odnieść do wymagań edukacyjnych sformułowanych dla uczniów:

	POZIOM PODSTAWOWY			POZIOM PONADPODSTAWOWY		
	OCENA NIEDOSTATECZNA	OCENA DOPUSZCZAJĄCA	OCENA DOSTATECZNA	OCENA DOBRA	OCENA BARDZO DOBRA	OCENA CELUJĄCA
		NISKI STOPIEŃ SPEŁNIENIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	PODSTAWOWY STOPIEŃ SPEŁNIENIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	ŚREDNI STOPIEŃ SPEŁNIENIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYSOKI STOPIEŃ SPEŁNIENIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	
Wiadomości: środki językowe, fonetyka i ortografia	Uczeń nie spełnia większości kryteriów, by otrzymać ocenę dopuszczającą, tj. nie opanował podstawowej wiedzy i nie potrafi wykonać zadań o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela. Braki w wiadomościach i umiejętnościach są na tyle rozległe, że uniemożliwiają mu naukę na kolejnych etapach.	Uczeń: • zna ograniczoną liczbę bardzo podstawowych słów i wyrażeń, • popełnia liczne błędy w ich zapisie i wymowie, • zna proste, elementarne struktury gramatyczne wprowadzone przez nauczyciela, • popełnia liczne błędy leksykalno-gramatyczne we wszystkich typach zadań.	Uczeń: • zna część wprowadzonych słów i wyrażeń, • popełnia sporo błędów w ich zapisie i wymowie, • zna większość wprowadzonych struktur gramatycznych, • popełnia sporo błędów leksykalno-gramatycznych w trudniejszych zadaniach.	Uczeń: • zna większość wprowadzonych słów i wyrażeń, • zwykle poprawnie je zapisuje i wymawia, • zna wszystkie wprowadzone struktury gramatyczne, • popełnia nieliczne błędy leksykalno-gramatyczne.	Uczeń: • zna wszystkie wprowadzone słowa i wyrażenia, • poprawnie je zapisuje i wymawia, • zna i stosuje wszystkie wprowadzone struktury gramatyczne, • popełnia sporadyczne błędy leksykalno-gramatyczne, które zwykle potrafi samodzielnie poprawić.	Uczeń spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą oraz wykazuje się wiedzą i umiejętnościami wykraczającymi ponad te kryteria.
Umiejętności		Recepcja Uczeń: • rozumie polecenia nauczyciela w bardzo ograniczonym stopniu, • rozwiązuje zadania na słuchanie – rozumie pojedyncze	Recepcja Uczeń: • rozumie polecenia nauczyciela, • częściowo poprawnie rozwiązuje zadania na czytanie i słuchanie.	Recepcja Uczeń: • rozumie polecenia nauczyciela, • poprawnie rozwiązuje zadania na czytanie i słuchanie.	Recepcja Uczeń: • rozumie polecenia nauczyciela, • poprawnie rozwiązuje zadania na czytanie i słuchanie, • zwykle potrafi uzasadnić swoje odpowiedzi.	

	<p>słowa, <ul style="list-style-type: none"> • rozumie ogólny sens przeczytanych tekstów, w ograniczonym stopniu rozwiązuje zadania na czytanie. </p>			
	<p>Produkcja Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wypowiedzi nie są płynne i są bardzo krótkie: wyrazy, zdania pojedyncze, w formie pisemnej dwa, trzy zdania, • przekazuje i uzyskuje niewielką część istotnych informacji, • wypowiedzi są w dużym stopniu nielogiczne i niespójne, • stosuje niewielki zakres słownictwa i struktur, • popełnia liczne błędy leksykalno-gramatyczne, które mogą zakłócać komunikację. </p>	<p>Produkcja Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wypowiedzi nie są zbyt płynne, ale mają dostateczną długość, • przekazuje i uzyskuje większość istotnych informacji, • wypowiedzi są częściowo nielogiczne i niespójne, • stosuje słownictwo i struktury odpowiednie do formy wypowiedzi, • popełnia sporo błędów leksykalno-gramatycznych, które nie zakłócają jednak komunikacji. </p>	<p>Produkcja Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wypowiedzi / prace pisemne są dość płynne i mają odpowiednią długość, • przekazuje i uzyskuje wszystkie istotne informacje, • wypowiedzi są logiczne i w miarę spójne, • stosuje adekwatne do tematu słownictwo i struktury, • popełnia nieliczne błędy leksykalno-gramatyczne, nie zakłócające komunikacji, • pisząc, stosuje odpowiednią formę i styl. </p>	<p>Produkcja Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • wypowiedzi / prace pisemne są płynne i mają odpowiednią długość, • przekazuje i uzyskuje wszystkie wymagane informacje, • wypowiedzi są logiczne i spójne, • stosuje bogate słownictwo i struktury, • popełnia sporadyczne błędy leksykalno-gramatyczne, • stosuje odpowiednią formę i styl. </p>

VIII. Ewaluacja programu

Realizując jakiegokolwiek działanie, chcemy mieć pewność, iż podejmowane przez nas kroki były słuszne i właściwe i osiągnęliśmy zamierzone cele, stąd podejmowanie działań ewaluacyjnych.

Poniżej przedstawiono schemat działań ewaluacyjnych, które mogą pozwolić na ocenę realizacji zapisów w podstawie programowej, w tym skuteczności stosowanych metod, ocenę przydatności treści kształcenia oraz ocenę atrakcyjności zajęć dla uczniów.

Przedmiotem ewaluacji będą w tym wypadku:

1. stopień realizacji podstawy programowej,
2. skuteczność i atrakcyjność dla uczniów zastosowanych metod i technik pracy na lekcji.

Pytania kluczowe, które postawi sobie osoba dokonująca ewaluacji programu według niniejszego schematu, to:

1. Czy została zrealizowana podstawa programowa i jaki jest wynik jakościowy realizacji postawionych w programie celów?
2. Czy zajęcia prowadzone metodami wskazanymi w programie były dla uczniów atrakcyjne?

W celu zbadania stopnia realizacji podstawy programowej zaleca się przyjęcie następujących narzędzi ewaluacyjnych: testy, diagnozy, próbny egzamin gimnazjalny, egzamin gimnazjalny, analiza dokumentacji szkolnej, obserwacja uczniów.

Uczniowie powinni dokonywać również samooceny. Do tego celu służą różnorakie arkusze ewaluacyjne. Poniżej przykładowy fragment arkusza samooceny ucznia: *Po zakończeniu tego rozdziału potrafię...*

Po zakończeniu tego rozdziału potrafię...

- przedstawić plan lekcji
☺ ☹ ☹
- wyrazić opinię na temat przedmiotów szkolnych
☺ ☹ ☹
- podać oceny z przedmiotów
☺ ☹ ☹
- opowiedzieć o aktywnościach na lekcji
☺ ☹ ☹
- uzasadnić swoje opinie
☺ ☹ ☹
- rozmawiać o przyborach szkolnych
☺ ☹ ☹
- zrozumieć i sformułować polecenie
☺ ☹ ☹

Atrakcyjność stosowanych metod nauczania można zbadać, stosując pytania ewaluacyjne tzw. wyjściówki, ankiety ewaluacyjne w trakcie i na zakończenie cyklu kształcenia, analizując dokumentację szkolną (oceny i frekwencję) oraz obserwując na bieżąco uczniów. Na podstawie uzyskanych danych należy wyciągnąć wnioski i dokonać stosownych modyfikacji w programie w celu podniesienia jakości pracy własnej i podniesienia wyników kształcenia.

Przykładowe pytania ewaluacyjne tzw. wyjściówki:

- Na dzisiejszej lekcji najbardziej podobało mi się...
- Z dzisiejszej lekcji zapamiętałam / zapamiętałem, że...
- Na dzisiejszej lekcji nauczyłam / nauczyłem się...
- Nie podobało mi się dzisiaj, że...
- Nie zrozumiałam / zrozumiałem jak...

Przykładowy arkusz ewaluacyjny dla uczniów

Przeczytaj uważnie pytania niniejszej ankiety i szczerze na nie odpowiedz. Twoje uwagi i opinie wpłyną na kształt zajęć, w których uczestniczysz. **Ankieta jest anonimowa.**

Zaznacz krzyżykiem wybraną odpowiedź	TAK	NIE	CZASEM
1. Nauka języka angielskiego sprawia mi przyjemność.			
2. Nauczyciel potrafi zaciekać lekcją.			
3. Nauczyciel potrafi zachęcić mnie do nauki języka angielskiego.			
4. Podoba mi się sposób prowadzenia lekcji.			
5. Rozumiem cele lekcji.			
6. Wiem, za co jestem oceniana / oceniany.			

Powodzenia w realizacji celów!

Anna Abramczyk

Joanna Stefańska

Literatura źródłowa:

- R. Arends**, *Uczymy się nauczać*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 2002
- P. Bimmel, U. Rampillon**, *Lernerautonomie und Lernstrategien*, Langenscheidt, Berlin, 2000
- A. Butkiewicz, K. Bogdanowicz**, *Dyslexia in the English Classroom. Techniki nauczania języka angielskiego uczniów z dysleksją*, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2006
- I. Dzierzowska**, *Jak uczyć metodami aktywnymi*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa, 2005
- Europejski system opisu kształcenia językowego: nauczanie, uczenie się, ocenianie*, Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa, 2003
- Europejskie portfolio językowe dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i studentów*, Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa, 2006
- H. W. Huneke, W. Steinig**, *Deutsch als Fremdsprache. Eine Einführung*, Erich Schmidt Verlag, Berlin, 2005
- H. Komorowska**, *Ćwiczenia komunikacyjne w nauce języków obcych*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1996
- H. Komorowska**, *Metodyka nauczania języków obcych*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa, 2003
- H. Komorowska**, *O programach prawie wszystko*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1999
- H. Komorowska**, *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola – Ocena – Testowanie*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa, 2007
- K. Kruszewski**, (red.) *Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2009
- B. Niemierko**, *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1991
- J. Roche**, *Fremdsprachenerwerb. Fremdsprachendidaktik, UTB basics*. Francke Verlag, Tübingen und Basel, 2008
- M. Taraszkiewicz**, *Jak uczyć jeszcze lepiej, czyli szkoła pełna ludzi*, Arka, Poznań, 2002

W. Wilczyńska, *Uczyć czy być nauczonym? O autonomii w przyswajaniu języka obcego*,
Warszawa – Poznań, 1999

M. Żylińska, *NEURODYDAKTYKA. Nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi*,
Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń, 2013

I. Freebairn, J. Bygrave, J. Copage, O. Johnston, S. Curtis, B. Michałowski, *Live Beat*,
Pearson Central Europe, Warszawa, 2015